

завина тиражира разкази завина тиражира разкази завина тиражира разкази

МА ДЗИЕН

ИЗПЛЕЗИ СИ ЕЗИКА

ЖАНЕТ 45

МА ДЗИЕН ИЗПЛЕЗИ СИ ЕЗИКА

Превод: Стефан Русинов

chitanka.info

Това е първата и последната книга на Ма Дзиен (1953), издадена в родния му Китай. Репресирани през 1983 г. като „буржоазен“ художник, той заминава на тригодишно импровизирано пътешествие, от което се връща писател:

„Изплезе си езика“ е резултат от скитанията му и неговият начин да разкаже Тибет с обичаите, красотите, тъгите и ужасите му. Литературният му дебют — документални наблюдения в художествена обвивка — е окачествен в Китай като „пошла книга, която петни образа на тибетците“ и е забранен, заедно с всички следващи произведения на Ма Дзиен. Истината е, че „Изплезе си езика“ е пълна със съчувствие и удивление, без помен от цинизъм. Сред величавите пейзажи и разреждения въздух на Тибет хората изглеждат дребни, странни и изгубени, но това не пречи на автора да говори за тях с разбиране. Разказите на Ма Дзиен се фокусират върху няколко покъртителни женски съдби, едно „небесно погребение“, едно завръщане от големия град, планински преходи, пасища с якове, сънища, срещи, истории в историите. С предговор за българските читатели от автора и илюстрации на Люба Халева.

Тибет, мястото на действието в настоящия сборник, се оформя като царство през VI в., превръща се в империя, налага се в региона за два века, после постепенно започва да губи могъщество и територии — в приблизително сегашните си очертания е от XVIII век. Съществува къде повече, къде по-малко независимо до 1951 г., когато е окончателно присъединен от Китай, в чиито рамки фигурира от 1965 г. като Тибетски автономен регион. Разположен е на Тибетското плато, най-високата обитавана зона на Земята (средната надморска височина е над 4500 м, неслучайно го наричат „покривът на света“): на границата му с Непал се намира и най-високият връх в света, Еверест (чието местно име Джомолунгма означава „богиня майка на Земята“). Тибетците са около 6 милиона и половина, имат стандартен тибетски език, който се основава главно на един от десетките им диалекти, ползват собствена азбука, а тибетската традиция в будизма чувствително се отличава от останалите. Град Лхаса („място на боговете“) е столица още от началото на разцвета на Тибетската империя през VII век. Населението е разпределено много нарядко из впечатляваща природа — планини, езера, реки. Типичният поминък на местните хора силно се е изменил вследствие на развоя и политиката

на КНР, същото важи за правата и задълженията им. Важно е да се отбележи, че из Тибет Ма Дзиен пътува като чужденец — такъв е и неговият разказвач.

Да се оплезиш е начин — прост и сигурен — да получиш диагноза. Но то е и гримаса, предизвикателство... Пет терапевтични разказа, пет документални легенди.

Il Sole 24 Ore

Ма пише блестящо за дълбоката самота на тибетската пустош и високопланинските плата, но е еднакво умел и в рискованите вътрешни пейзажи... Ефектът: далечни антропологически събития стават толкова вихрено реални за читателя, че го карат да се задъхва.

The Independent

С пестелив език Ма Дзиен ни дава неповторим ракурс към живота на екзотичното, криворазбрано заварено дете на Китай... Чрез описанията на обикновени хора, чиито преживявания ни стават близки, колкото и негодите им да са ни непознати, тези истории ни позволяват да излезем от собствените си ограничения...

Words Without Borders

Ма Дзиен е рядко оригинален писател — книгите му с лекота съчетават нюх за авангардното и неудобен хумор, неизменно подплатени с гняв към социалните процеси, които текат през последните 30 години в Китай.

The Guardian

С хладен поглед и без да вдига излишен шум, Ма Дзиен наблюдава житейските състояния на хората и това придава на творбите му огромна тежест.

Гао Синдзиен, из „Отново за отминали неща“

Ма Дзиен (1953) е роден в Циндао, Източен Китай. До края на 70-те години на XX в. учи за художник, рисува пропагандни плакати, чиракува при часовникар, работи като фотограф (първо към един завод, после за списание в Пекин), пише поезия, става член на Пекинския съюз на будистите и на нелегална арт група. „През 1983-та — разказва по-късно — Китайската комунистическа партия започна кампания срещу «духовното замърсяване», което доведе до над милион ареста и 24 000 екзекуции, като целта беше да се смаже експерименталното изкуство. Полицията обискира дома ми, иззе картините ми и ме задържа... След тази история изгубих интерес към рисуването — то твърде лесно може да бъде тълкувано превратно.“ Същата година Ма Дзиен се отправя на непосредно пътешествие, което в крайна сметка го отвежда в Тибет. Преживяванията му в свещената земя на будизма го изпълват с дискомфорта на пациент, изплезил език пред доктора. Затова именно „Изплезил си езика“ става заглавие на неговия „пътепис“ от пет разказа, който авторът показва на своя приятел, бъдещия Нобелов лауреат Гао Синдзиен, когато се връща в Пекин: „исках да изразя объркването и недоумението си, съчувствието си към маргинализираните и обезправените, разочарованието си от сляпата вяра, покрусата от загубите, които търпим в похода си към т.нар. цивилизация...“. Двата предлагат ръкописа на сп. „Народна литература“, чийто главен редактор Лиу Сину е толкова въодушевен от него, че събира втори и трети брой за 1987 г. в една книжка, за да може да публикува дебютния сборник на Ма Дзиен в цялост. Не след дълго обаче Лиу Сину е уволнен и отлъчен от ККП, двойният брой на „Народна литература“ е изтеглен от пазара, а „Изплезил си езика“ е заклеймен като буржоазен, петнящ малцинствените обичаи и рушащ междуетническите отношения.

Ма Дзиен заживява в Хонгконг, основава няколко списания и едно издателство, пише прочутия си роман „Майсторът на фиде“

(благодарение на който през 2004 г. е обявен за един от най-значимите 50 автори на света от френското списание „Lire“). След като две години преподава съвременна китайска литература в Рурския университет в Бохум, Германия, в самия край на 90-те се премества в Лондон, където живее и до днес. Сред книгите му — никоя от които не е излизала в Китай — са още „Червена прах“ (за китайската част на същото пътешествие, от което е „Изплезе си езика“) и преведената на повече от 20 езика „Пекинска кома“.

Сърдечни благодарности на Людмила Класанова, преподавател по тибетски език и култура, и на Ирина Герасимова от Националния природонаучен музей за безрезервната им готовност да споделят знанията си.

От преводача^[1]

[1] Стефан Русинов (1984) е учил математика, китайски и литература в Сливен, София, Пекин и Ухан. Първите две книги, които избира да преведе на български, са с особен статус в Китай — безнадеждно неизвестната „Един ден“ на У Цин и строго забранената „Изплезе си езика“ на Ма Дзиен — поради което допуска, че има неосъзнат проблем с нормите. Поддържа читателски (chetohkniga.blogspot.com) и преводачески блог (raznitakiva.wordpress.com). ↑

ПРЕДГОВОР ОТ АВТОРА ЗА БЪЛГАРСКИТЕ ЧИТАТЕЛИ. БУДИСТКОТО ЦАРСТВО ТИБЕТ

Много се радвам, че разказите ми ще бъдат издадени в България — страна, която никога не съм посещавал. Да, книгите често ходят там, където писателите едва ли някога ще стъпят — такава ни е съдбата. Чел съм безброй класически произведения, чиито автори също не са ходили в Китай. От „Спасеният език“ на Елиас Канети добих представа за живота на българите — в същността си литературата е въобразена реалност...

Книгата „Изплезе си езика“ описва високопланинския Тибет, не Китай. През 1983 г., докато излизах от участъка, където бях задържан, един полицаи ми каза: „Ако не кротнеш най-сетне, ще направя така, че да изчезнеш, без никой да усети“. Бях в безизходица. Когато един елен е преследван от ловци, колкото по-далеч избяга, толкова по-безопасно е за него. Далечината е раят на надеждата, та напуснах Пекин и заскитах из Китай.

През май 1986 г. пристигнах в Лхаса и заварих голямото честване по случай тридесет и пет години от „освобождението“ на Тибет. За затворения Китай Тибет представляваше възможно най-далечното Будистко царство. С такива очаквания стъпих в тази земя, пълна с дула на оръжия. Всички китайци и тибетци, получили разрешителни за влизане, носеха чисто нови дрехи, пееха „Комунистическата партия дойде — горчивото ще стане сладко“ и танцуваха пред военните камиони с картечниците: чиста проба военно-политическо представление, толкова разочароващо.

Набелязах си два маршрута и през следващите два месеца бродих из У-Цанг^[1]. Най-незабравимите ми впечатления, освен небесното погребение, бяха от това, че в Земята на Буда не бе останал никакъв Буда^[2] — над шест хиляди манастира и храма бяха превърнати в руини, а от случайно оцелелите седем-осем нямаше нито

един изцяло непокътнат. Заради политиката по възстановяване на религията от селата се събираха стари и млади монаси, повечето от които идваха само за яденето. Манастирите бяха напичани с монашески правилници: „... обичай държавата, обичай Комунистическата партия... в манастира учи марксизъм, осъзнай идеализма и материализма като два противоположни светогледа...“. А полицаите се бяха настанили в манастирите и наглеждаха ламите, четящи сутри. Съчетанието от политически терор, религия (най-вече тибетски будизъм) и миряни ме объркваше. Толкова дълго мечтаната Чиста земя^[3] се оказва мястото, в което най-трудно можех да остана.

Когато се върнах в Пекин, в главата ми беше все така пусто. Взех да търся вътрешен баланс чрез писане. Исках да вникна в любовта и морала на Будисткото царство от позицията на търсеция свобода пътешественик, да опиша усещанията си от платата на Тибет.

След като написах разказите от тази книга, отидох в Хонгконг, наех си легло в дома на един търговец на изкуство и всеки ден рисувах маслени картини по негова поръчка, за да преживявам. Една вечер на екрана на телевизора му изскочи кадър от Централната китайска телевизия. Говорителят тъкмо казваше: „... Разказите на Ма Дзиен са написани през погледа на безделник, вулгарният му стил злепоставя тибетските ни съотечественици, на нито едно място в текста не е показана борбата, която тибетският народ води за изграждането на нов социалистически Тибет. Това е едно долно произведение...“. Уведомиха всички служби да не се разпространяват или четат разказите, които незабавно бяха „претопени“. Оттогава появата на книгите и името ми са забранени в Китай, а аз се превърнах в несъществуващ жив човек.

Първоначалната идея на тези разкази за Тибет беше да покаже съдбата на хората, изгубили свободата си и превърнати в затворници в Царството на Буда, а накрая самият аз изгубих свободата си и също като Георги Марков се превърнах в държавен враг...

Ние, хората, сме крехки, но четенето ни свързва в едно цяло и така ставаме силни. Искам първо да благодаря на читателя, купил тази книга, както и на преводача Стефан Русинов и на издателство „Жанет 45“.

Желая ви живот, изпълнен с аромат на рози.

Ма Дзиен, Лондон, 13 ноември 2013 г.

[1] Кхам, Амдо и У-Цанг са трите исторически области, на които се дели Тибет, като последната е най-отдалечената от Китай. — Б.пр. ↑

[2] Буда („пробуден“, „просветлен“, санскр.) — както епитет за първото духовно пробудило се същество в определена епоха, така и нарицателно за историческата фигура Сидхарта Гаутама (живял някъде между VI и V в. пр.Хр.), чиито разсъждения и пример стават основа на будизма и който сега е възприеман като бог или пророк в различните течения на вдъхновената от него религия. Наричан е още *Шакиямуни* („мъдрецът от рода Шакия“). Когато се говори за „буди“, става въпрос за исторически или легендарни личности, смятани от поне едно направление в будизма за „пробудени“. Така или иначе, върховен сред тях остава Гаутама. ↑

[3] Амитабха („безкрайна светлина“, санскр.) — някогашен монах, дорасъл, благодарение на многобройните си добри дела, до *бодхисатва*^[4] и накрая буда. Основната фигура, почитана от будизма на Чистата земя, направление в махаяна (едно от двете големи разклонения на съвременния будизъм). Чистата земя е райско място на мир и красота, неподвластно на кармичния кръговрат, в което Амитабха и други бодхисатви учат новопристигналите как да постигнат пълно просветление. ↑

[4] Бодхисатва („устремен към пробуждането“, санскр.) — просветлена личност, поела по пътя към превръщането си в буда и готова да помогне за пробуждането на всички, впримчени в колелото на *самсара*. „Петимата велики бодхисатви“: Авалокитешвара, Манджушри, Кшитигарбха, Махастхамапрапта, Самантабхра. ↑

МОМИЧЕТО И СИНЕВАТА

Автобусът изкатери петхилядната планина Камбала. Няколко камиона *Освобождение* още се мъчеха зад нас. Последните облаци бръснеха скалите и молитвените камъни^[1] и от върха на планината се плъзгаха надолу към пролома. Езерото Ямдрог изникна пред очите ни. Повърхността му отразяваше синьото небе. Далечните снежни върхове, окъпани в слънце, бяха забити на обратно в него и тази гледка неусетно предизвикваше копнеж да прегърнеш някого. Пътят криволичеше към У-Цанг.

Бях живял в Лхаса един месец, обиколил бях всички храмове и манастири, най-вече Джокханг. За тибетските будисти това е свещено място. Поклонници се нижат отвсякъде и се молят да се преродят заможни, да не се мъчат повече. Събират се по входовете и се кланят — досущ като професионални спортисти на тренировка, те се хвърлят на земята, изправят се, събират длани, после пак се хвърлят. Това е напълно достатъчно за любопитството на обикновения турист.

Тибетските небесни погребения обаче са много по-интересни за пришълеца. Въръжен с фотоапарат, на няколко пъти ходих до площадката за небесни погребения, само че или ритуалът приключваше преди да се е развиделило, или ме виждаха отдалеч и не ме пускаха да се доближа. Понякога даже хвърляха камъни и ми викаха да се махам. Всеки път се връщах разочарован. Чувал бях, че мъртвецът първо престоява три дни в дома си, след което роднините му го пренасят на гръб до площадката, без да се обръщат назад през целия път. Когато стигнат до края на селото или на пътя, строшават глинен съд — това означава, че душата на мъртвия повече няма да се върне. После идва церемониалмайстор да запали благовоние. Който има пари, кани лама^[2] да чете сутри и да предаде заслугите на покойника в Царството на Буда, та да може мъртвият да остане да живее там завинаги или да се прероди в друго тяло. Церемониалмайсторът нарязва тялото на малки парчета, после с метален чук натрошава костите на прах. Ако мъртвият е млад и

скелетът му — крехък, добавя се брашно от високопланински ечемик, разбъркват се заедно и се оставят на лешоядите. Ако покойникът е вярващ, върху гърдите му с нож се изрязва знак за късмет. Скалпът му се предава на близките и с това небесното погребение се брои за приключено. Оттук нататък, ако някой иска да има вземане-даване с починалия, ходи в храма, пали благовоние и се моли на Буда.

Исках да опитам късмета си в далечния У-Цанг, може би там щеше да ми се удаде да видя небесно погребение. Когато автобусът прехвърли планината и се понесе покрай Ямдрог, ми се зави свят. Отворих прозореца. Повърхността на езерото бе гладка, а в лекия бриз нямаше и прашина. Автобусът обаче беше претърпан, талазите миризма на овча кожа ме задушаваха. Не издържах и изскочих навън.

Беше август, златният сезон в платата, небосводът бе толкова син и прозрачен, че сякаш нямаше въздух. Отидох до брега на езерото, свалих раницата, извадих кърпа и блажено измих лицето си. Мястото беше Накарце, градче с над сто семейства. В подножието на планината тибетците бяха вдигнали няколко редици глинени къщурки, от всички покриви стърчаха молитвени знамена^[3]. Малък храм с боядисани в червено и бяло стени и широка синя ивица под стрехите се издигаше на сред планината. До него имаше няколко порутени зида без покрив, както и една прясно варосана ступа^[4], която сияеше под слънцето.

Беше много красиво. Около езерото нямаше боклуци, камъчетата ясно се виждаха през водата, слънчевите лъчи осветяваха дъното. Молитвените знамена в червено, жълто, бяло, синьо трептяха под слънцето и подсказваха за великолепието на Царството на Буда. Надолу от глинените къщурки, близо до брега на езерото, имаше бетонена постройка с червени керемиди, вероятно общинският съвет. Извадих фалшивата препоръка с червен печат и се отправих нататък.

Отблизо не приличаше на съвет, а на най-обикновена къща. От нея излезе войник със съчуански акцент, покани ме вътре да седна и аз го последвах. Оказа се, че това е военна телефонна станция, в която той бил зачислен да поддържа трасето. Когато всичко било в изправност, обикновено ходел на езерото да лови риба, понякога четял списания или уся^[5] романи. Помолих го да пренощувам при него и той много се зарадва. Живее тук от четири години, научил доста тибетски, с тибетците от селото често се събирали да пият. На стената

имаше закачен автомат, а в стаята беше разхвърляно като в склад за вехтории.

Попитах го има ли в селото площадка за небесни погребения. Каза, че има. Попитах дали скоро няма да се изпълнява ритуалът, той се сепна за момент, после отвърна, че точно преди няколко дни умряла една жена. Развълнуван, продължих да го разпитвам, а той зашикалкави и каза, че ще ходи да купи алкохол за довечера. Подадох му пари, той ми бутна ръката и излезе. Мислите ми запрепусаха — ако и тук не видя небесно погребение, надали ще имам друг шанс. Кога иначе ще попадна някъде, където някой току-що е умрял? За нищо на света не биваше да изпускам тази възможност.

Вечерта пихме заедно и обсъдихме новостите в Китай. За да му се харесам, наговорих какво ли не. Той обичаше риболов, значи и аз обичах, освен това обещах, като се върна в Пекин, да му изпратя вносна въдица от неръждаема стомана. Написах му адреса си и го уверих, че политиците Джао Дзъян и Уан Гуанмей са ми съседни. Разбира се, такъв адрес в Пекин нямаше. После заговорихме за жени, беше му много интересно и не спираше да пуши. По тази тема поне съм експерт: преувеличено му описах разкрепостеността на съвременните жени, като добавих на съчуански, че ако дойде в Пекин, ще му дам да спи с моята, и великодушно го приканих да не се стеснява.

Той поопипа масата и изведнъж каза:

— Тя беше само на седемнайсет.

Застинах, толкова млада.

— Умря от кръвоизлив, докато раждаше — добави. — Детето е още в корема ѝ.

Догади ми се, извадих цигара.

Помълчахме малко. Подът в стаята беше влажен, до стената бе опряно единично легло: войнишки креват, боядисан в жълто, с червена петолъчка и номер на поделение на таблата. По стената бяха накачени снимки, изрязани от списания, под умивалника зад вратата имаше струпани стойки за стрелба и телефонни кабели, долната половина на прозореца беше облепена с вестници, а през стъклото в горната се виждаше небето, чийто цвят от тъмносиньо бе прелял в черно. Откъм шосето вече не се чуваха автомобили.

Войникът се изправи, облегна се на таблата на леглото и каза:

— Ще стане. Хората тук не ги е еня за тия работи, повечето не са виждали фотоапарат, пък двамата съпрузи на Мима изобщо не знаят какво е.

— Кой има двама съпрузи? — попитах.

— Ами умрялата.

— Как така двама?

— Ами омъжи се за двама братя.

Говореше много тихо. Онемях за малко, след което пак попитах:

— Как така за двама?

Веднага усетих, че прекалявам. Тя тъкмо беше умряла, а аз любопитствах защо се е омъжила за двама души. Той обаче ми отговори:

— Не беше местна. Дошла от Натхола. В семейството ѝ били единайсет братя и сестри, Мима била най-хилавата, едва навършила шест я разменили за девет овчи кожи и ето я тук.

— Още ли се разменят хора? — попитах.

Той не отговори, а продължи да разказва. Като пораснала, нещата се променили, дори три години ходила на училище в Лунмаму. Тогава втората ѝ майка била още жива.

— Как се е казвала втората ѝ майка? — стори ми се, че това си струва да се запише и извадих химикалка и тетрадка.

Вторият ѝ баща бил пияница. Като се напиел, почвал да пее и да налита на жени, понякога награввал Мима и я пипал навсякъде. Когато съпругата му умряла, станало още по-лошо. Може ли такова малко момиче да отблъсне грамаден мъж като него? Гласът му затрепери, виждах как всеки момент ще изругае. Преди малко, докато му говорех измишльотини, неволно изпусва няколко пъти.

— Маmicата му недна, веднъж да сваля униформата, ще я видим тая работа.

Лицето му поморавя и върху него се изписа типичната за съчуанските мъже непреклонност. Не казах нищо, изчаках ругатнята му да отшуми.

Отиде до вратата да провери посоката на вятъра — телефонният кабел не помръдваше. Пресуших чашата си и станах да се разтъпча из стаята. Тук през лятото няма комари, а влагата от езерото се вмъква в помещението и охлажда.

— Можеш ли да ме заведеш да я видя?

Без да вдига глава, той грабна ключовете и фенерчето от масата:
— Хайде.

Шмугнахме се в селото и се запровирахме през тесните пролуки между редиците черни глинени къщи. Пътят беше неравен, сухи и пресни животински изпражнения лежаха безмълвни и свити под светлината на фенерчето. Кучетата се разляяха. Войникът бутна оградата на една осветена къща и извика нещо на тибетски, след което се мушнахме вътре.

Мъжете, насядали около огъня, обърнаха глави и ме зяпнаха. Един по-възрастен се изправи. Войникът заговори на тибетски, останалите ме гледаха. Извадих запалката си и щракнах, след това им подадох по цигара. В полумрака се виждаха само зъбите им. Щракнах още няколко пъти със запалката, за да изскочи пламъкът, и ченетата им увиснаха. Подадох я на изправения, той я пое и седна; всички погледи последваха запалката. Взеха да си я прехвърлят един на друг, от време на време вдигаха глава към мен и се смееха. Когато седнах, младежът до мен измъкна от някаква торба сушено овче месо, отрязва голямо парче и ми го подаде. На пасбището Янгпачен вече неколkokратно бях ял сурово телешко и овче по този начин — изтеглих ножа от пояса си, започнах да режа малки хапки и да ги поднасям към устата си. Всички много се зарадваха и ми дадоха паница ечемичено вино. Не беше ферментирало докрай и по повърхността му плуваха зрънца ечемик. Сетих се за момичето.

В стаята се стелеше задушливата миризма на торни пити^[6], от която не се дишаше. Озърнах се. Скромна обстановка като у повечето селяни: върху дървената ракла до стената беше постлана тибетска черга, стената бе варосана, отляво на входа имаше вътрешна стая без врата или завеса, а вътре — пълен мрак. Навярно стаята на Мима или килер за непотребни вещи. Над огнището имаше стар тибетски шкаф, а на стената беше залепена будистка картина: пратеник на Смъртта стиска колелото на самсара^[7] и с разтворена паст плаши живите. Картината беше много вехта, а в долната ѝ част бяха накачени откъси от сутри, отпечатани върху шарени листчета.

Сега като че ли говорех за желанието ми да видя небесното погребение: няколко от тибетците ме погледнаха и закимаха. Войникът стана и ми даде знак да го последвам. Заведе ме зад вратата и с

фенерчето си освети вързан чувал от зебло, положен на кирпичени тухли.

— Ето я — каза.

Светлината на моето фенерче пробяга по чувала — изглежда беше в седнало положение, с лице към задния вход и сведена глава: сигурно я бяха натиснали, докато са връзвали чувала.

Дълго след като си легнах не успях да мигна, мислех си за момичето. Мислех си, че със сигурност е умеела да пее — типично е за хората от малцинствата, често съм ги виждал как спират на сред гората или планинския път и запяват. Думите не се разбират, но и само откритият женски глас е достатъчно приятен. Понякога жените си събличат кожусите и ги връзват на кръста си. Докато работят, се навеждат и косата им се плъзва покрай ушите. Спомних си лицето на момичето, което бях видял в автобуса: кръгло, червенобузесто, чипоносо, с гарвановочерни очи, втрещен поглед, мека бяла кожа на врата и деколтето — виждах отстрани тъмната цепка между гърдите ѝ, които се полюшваха заедно с автобуса.

Войникът се върна от проверката на телефонното трасе, светна лампата, безизразно запали цигара и легна до мен. Не ни се спеше.

Той проговори пръв.

— Така и така не си оттука, след два дни си заминаваш, ще взема да ти разкажа. Иначе ще ми тежи.

Изправих се, подложих възглавницата зад гърба си и заслушах.

Започна.

— С Мима бяхме много близки, заради това така и не пожелах да ме командироваат другаде. А тук човек не може да остане дълго. За първи път я видях на хълма. Бях се качил да сменя едни кабели, наложи се да прехвърля два баира. Тя си беше пуснала овцете и седеше без работа. На слизане бях нарамил сноп стари кабели, много тежки. Поздравих и седнах до нея. Кучето ѝ ме изгледа и пак заспа. Беше зноен следобед. Овцете търсеха проветриво място за паша. Тя се засмя. После дълго ме гледа, като че не бях мъж. Казах ѝ, че съм от телефонната станция долу, но тя не ме разбра. Проследих с пръст кабелите до сградата под нас, тя пак се засмя, извърна се и загледа върха на Камбала. Един камион пъплеше нагоре по склона, но до нас не достигаше и звук. Мима каза, че ме е виждала, попита какво правя тук толкова време и защо не си заминавам. Тибетският ѝ не беше като

на тукашните. Преди да тръгна отрязах едно голямо парче кабел и ѝ го дадох да си го занесе вкъщи — да простира на него и да връзва разни работи. След това често се качвах на хълма при нея. И тя ме чакаше, носеше ми пушено овче месо и ечемичено вино, които правеше сама. Дори вино от фурми и диви круши знаеше да приготвя. Често оставахме заедно до залез. Тя беше много по-чиста от обикновените тибетски селянки, миризмата на овча кожа и сирене по тялото ѝ не беше толкова силна, на мен дори ми харесваше. Веднъж се пресегнах и развързах колана на кожуха ѝ. Тя не ме отблъсна и започнахме да се прегръщаме. Първата жена, която докосвах. Полудявах само като се доближах до нея или ако ръката ми докоснеше врата ѝ. Мисля си, че тя мен чакаше. Ама нали бях глупав тогава. Каза ми, че татко ѝ често я обарва. Много пъти бягала, без да смее да се върне. Всички от селото знаеха, че баща ѝ спи с нея. Младите я презираха. Миналата година, горе-долу по това време, както си лежах в стаята, тя нахлу вътре и пипнешком се добра до леглото ми. Не знам откъде ми дойде такава смелост, ама нея нощ правихме онази работа, при това до сутринта не спряхме. Още не се беше съмнало, когато ме избута и каза, че трябва да се връща. Помогнах ѝ да се облече и заспах. Преди да си тръгне, Мима мушна под възглавницата ми гердана с тюркоаза, който носеше винаги. На следващия ден узнах, че се е омъжила за братята. — Обърна глава към мен. — Ако това се разчуе, с мен е свършено, ще ме заколят.

Кимнах сериозно, съгласен да си държа устата затворена. Затова в този разказ го наричам само „войника“.

Войникът извади гердана от чекмеджето; доближих се до лампата да го разгледам. Беше от ахатови мъниста, през няколко бяха нанизани червени махагонови, а в средата — един голям тюркоаз, гладък и блестящ, от който още се носеше млечната миризма на момичето. Сетих се за нея, напъхана в чувала върху тухлите.

— След това идвала ли е пак при теб? — попитах.

— Не, след като се ожени, спря да ходи в планината, вършеше къщната работа. Мисля, че и двамата братя я харесваха. Пийнеха ли, нощем се разнасяха стоновете на Мима. Някой даже видял по-малкия да върши оная работа с нея върху коня, на връщане от Уандан, където я завел да се помолят на Буда. Тогава Мима вече беше бременна. Половината си живот изживели, а накрая да си вземат такава жена.

— Но защо повече не дойде при теб? — попитах пак.

— Абе тя дойде — смотолеви войникът, — ама не ми се казва всичко.

Когато се изкатерихме до площадката, слънцето вече се надигаше от изток. Площадката не беше на плоска скална издатина като в Лхаса, а на едно равно каменисто място горе в планината. Няколко железни пръта бяха забити дълбоко, с въжета, здраво завързани за върховете им, наблизко се търкаляха ръждясали ножове, два големи чука и брадва със счупена дръжка. Навсякъде бяха разпилени недотрошени останки от кости, коси на мъртъвци, скъсани гривни, мъниста и нокти, изтръгнати от лешоядите. В този час планината беше изключително тиха, птиците още стояха накацали на върха.

Над езерото Ямдрог се надигнаха изпарения, които се омесиха в пухкаво валмо и закриха водата. Мъглата се сгъсти, залюля се като женски дъх, издигна се нагоре, разпростря се плавно и покри кървавото слънце. Зашава безмълвно по повърхността на езерото, отдели се от нея и бавно се разтече към полите на планината.

Братята бавно изникнаха от мъглата. Големият носеше на гръб чувала с Мима. Сигурно не можеха да си позволят церемониалмайстор или пък тук изобщо нямаше такъв. По-младият носеше торба с брашно, термос и котле. Зад тях вървеше лама, когото скоро разпознах като един от хората, които предната вечер пиха в дома на Мима. Мъглата се кълбеше след тях.

Усмихнаха ми се, развързаха чувала, тя се подаде. Крайниците ѝ бяха овързани с въже и събрани пред гърдите ѝ, приличаше на новородено. На гърба ѝ се пресичаха две резки от нож, счепената плът вече беше засъхнала. Разхлабиха въжето и тя падна на земята. Наместиха главата, изправиха крайниците. Така момичето лежеше с лице нагоре, очите му гледаха небето и разсейващата се мъгла. По-младият напали три благовонни огъня, поръси цампа^[8], гъстият дим веднага се смеси с мъглата. Накладоха и огън, върху който поставиха котлето, и по-младият стопи масло гхи. Големият хвърли няколко торни пити върху благовонните огънове, вдигна глава и отпрати поглед към планинския връх. Ламата, вече кръстосал крака върху една овча

кожа, разтвори книга със сутри, а пръстите му не спираха да премятат мънистата на броеница. Седеше досами огньовете.

В началото наблюдавах отдалеч, но постепенно се приближих. Крайниците на Мима бяха разперени, сякаш се канеше да прави нещо с небето, гърдите ѝ — по-бели от останалото тяло и отпуснати на две страни, коремът ѝ — издаден, а вътре — малкият живот, така и невидял бял свят. „Нищо чудно да е на войника“, помислих си. Нагласих блендата, прецених разстоянието, клекнах от дясната ѝ страна и се приготвих да снимам. Отзад се виеше мъглата, а слънцето тъкмо бе обагрило далечните снежни върхове в пласт топъл цвят. През обектива приличаше на момиченце. Представих си я като дете, как пристига в селото на кон — и тогава е била чисто гола, подала лице от кожената торба, загледана в масивите наоколо и в езерото. После как пасе овцете, все така спокойно взряна в снежните върхове, замислена може би за родния си дом. Във визьора тя сякаш спеше. Насочих обектива по-надолу: безжизнени ръце, с дланите нагоре. Внезапно си спомних скърцащия креват на войника и двамата братя, които в момента пиеха вино. Фокусирах стъпалата ѝ — бяла кожа, притиснати едни в други пръсти, къси кутрета с недоразвити детински нокти. Отдръпнах се малко, кадрирах и натиснах копчето. Не поддаде. Проверих фотоапарата, след което опитах пак — копчето не мръдваше. Притесних се, набързо превключих от автоматичен на ръчен режим, насочих обектива към нея и лекичко натиснах копчето — пак заяде. С омекнали колене седнах на земята, пренавих филма, смених батериите, насочих фотоапарата към лицето на Мима и пак натиснах, но копчето сякаш беше замръзнало. В този момент ъгълчето на устата ѝ внезапно потрепна: не беше усмивка, не беше и присмех, но наистина мръдна.

Изправих се бавно. Над нас прозвуча пронизителен писък, засвистя вятър, един лешояд се спусна надолу, описа кръг над тялото, кацна на някакъв камък наблизо и прибра крилете си. Върнах се при тримата. По-младият брат придърпа торбата, извади една торна пита и я метна в огъня, след това бръкна за цампа, отчупи парче и ми го подаде. Залапах лакомо — вътре дори имаше стафиди. После извади сушено овче и сипа ечемичено вино в капачката на термоса — изпих го на един дъх. Месото сигурно го беше сушила Мима, надигнах поглед към нея. Бях застанал точно срещу половия ѝ орган, от разкъравеното ѝ влагалище се подаваше памучно вълно, вероятно за издърпване на

детето. Режех от овчето с ножа си. Двамата братя ми се усмигнаха. И аз май се усмигнах, но към снежните върхове в далечината, поаленели от слънцето. От мъглата вече нямаше и следа. Езерото изглеждаше точно както предишния ден — тихо и бистро, дълбоко като тюркоаза на Мима.

Големият брат стана да хвърли още торни пити в огньовете и да сипе вино на ламата. Ламата не искаше повече. Каза, че душата на Мима вече е стигнала небето. По-младият също се изправи и измъкна ножа си от торбата. Тръгнах след тях. Лешоядите вече гълчаха и прелитаха над нас, почернили небето. Братята обърнаха Мима, забиха ножове в пицната ѝ задница, прокараха ги надолу и наведнъж свалиха плътта от бедрото до стъпалото. По-младият пое месото и го нарязва на парчета. От единия ѝ крак останаха само костите. Коремът ѝ беше притиснат о земята, по бедрото ѝ протече лепкава течност. Надигнах апарата, нагласих разстоянието и този път копчето проработи.

Лешоядите накацаха навсякъде около нас; десетки от тях крякаха, мятаха се, грабеха. Зад тях се подреди ято врани, които сигурно бяха наясно с родовата си малоценност и не смееха да се доближат, само гледаха отдалеч. Душеха. Чакаха.

Лешоядите вече гълчаха и прелитаха над нас, почернили небето

Слънчевата светлина заля цялата площадка. По-младият брат пъдеше лешоядите, които напиреха, и им хвърляше от месото на Мима.

Взех и аз един ръждясал нож, хванах ръката, която тъкмо бяха отрязали, забих нож между пръстите и метнах палеца на лешоядите. По-младият брат ме видя и се засмя, взе ръката на Мима, постави я на един камък, смаза останалите четири пръста с чук и чак след това хвърли и тях към птиците. Веднага разбрах: по този начин нямаше да останат кости.

Когато големият хвана брадичката ѝ и се залови с лицето, вече не помнех как изглеждаше Мима. Само очите ѝ все така ясно се визираха в небето, докато тя не изчезна напълно от площадката. Накрая големият брат вдигна плитката ѝ, още стегната с червена връв, разгони лешоядите около себе си и се заклатушка към огньовете. До железните пръти враните се бяха смесили с лешоядите и кълвяха късове месо и мозък, омесени с ечемичено брашно.

Погледнах часовника си: бяха минали два часа. Трябваше да слизам, войникът ме чакаше. Каза, че вече е уговорил лодка. Каза, че днес ще ме води за риба в езерото.

[1] Камъни с изрисувани върху тях йероглифи, натрупани около планински проходи, пътища, реки. — Б.пр. ↑

[2] Лама — духовен предводител, учител по дхарма (вселенски порядък, съвкупност от общовалидни природни и етични закони). Съдържанието на думата е подобно на това на „гуру“ (санскр.). — Б.пр. ↑

[3] Знамена с отпечатани сутри и изображения. Петте им различни цвята (син, бял, червен, зелен и жълт) символизират небе, въздух, огън, вода и земя. Смята се, че чрез баланса между тези стихии се постига здраве и хармония, както и че вятърът разнася молитвата от знамето за благо на всички. — Б.пр. ↑

[4] Ступа (букв. „могила“, „грамада“ на санскр.), или *чортен* (тиб.) — светилище с характерен купол, използвано за медитация и поклонение. Съществуват различни видове, които символизират важни събития от живота на Буда или съхраняват значими будистки реликви. — Б.пр. ↑

[5] Приключенски фентъзи жанр, възникнал в Китай преди две хилядолетия, изключително популярен и до днес. — Б.пр. ↑

[6] Изсушени изпражнения от як, които се използват както за изолация на стените, така и за горене. — Б.пр. ↑

[7] Самсара („кръговрат“ на санскр.) — циклична последователност от раждане, живот, смърт и прераждане, която се захранва от невежеството, носи страдания и може да бъде прекъсната единствено по будистките пътища към освобождение. — Б.пр. ↑

[8] Печено ечемичено брашно, основна съставка в тибетската кухня, използвана широко: за питки (със същото име), каша, добавка към чая и пр. — Б.р. ↑

УСМИВКАТА НА ЕЗЕРОТО ДРОЛМУЛА

Той слезе внимателно от коня на мястото, откъдето беше минал преди малко.

Пое дълбоко въздух, после бавно го издиша: усещаше се само мирисът на пясъчарки и напечена влажна пръст. Посоката на вятъра бе същата — той идеше косо от планинската верига Гангтисе, прекосяваше нехайно пустошта и изчезваше в далечината. Там беше езерото Дролмула. Отдалеч се виждаше как вятърът раздухва водата, като че ли вътре диша динозавър. Тръстиките наоколо пърхаха, а в плиткото се бяха образували бели солни цветя. Езерото беше солено; в блатата около него ежегодно изчезваха по няколко коня и яка. Той знаеше, че семейството му не би се преместило там.

Направи няколко крачки напред, после се върна, хвърли поводите върху коня и тръгна към високото. Тревистият склон беше разцепен от набъбналия отдолу варовик, дъждове и снегове непрекъснато плакнеха пукнатините и дълбаеха мрежа от ровове. Конете често се препъваха, добитъкът пропадеше и умираше в образувалите се трапове. Той продължи нагоре по склона. Небето лежеше в дълбоките локви застояла вода отпред. Обърна се, конят не беше мръднал. Обикаля с него почти цял месец — един от жребците на чичо Келзанг. Ездата обаче не му се удаваше, от толкова време не се бе качвал на кон, че бедрата и опашната му кост се протриха до болка. Израснал беше в околностите. Една година се случи страшна суша и семейството му се премести. Сети се за най-малката си сестричка, Гага: докато още живееше тук, тя падна от як и умря в един обрасъл ров. Тогава той беше на единайсет.

Извърна поглед от коня и продължи нагоре. Пасищата плавно се разгръщаха, в далечината изглеждаше равно, тревата се люлееше преbledняла под слънцето. Нямаше облаци, нямаше палатки и стада. Усети пустота в гърдите си.

Това плато беше на повече от пет хиляди метра надморска височина. Високопланински растения с изумителна издръжливост

лазеха пъргави под августовските лъчи. Той срита няколко плауна, седна и пак се обърна към коня, който мятеше копита и гонеше мухи и комари с опашката си. Коремът вече не го свиваше. „Вятърът спря“, помисли си. Конят не беше ездитен; оседлаха го набързо, а преди няколко дни се изгуби чулът, подложен под дървеното седло, и то сега протъркваше гърба му — на няколко места кожата се разрани и животното често беснееше от болка. Той си спомни кафявия кон, който яздеше преди и който можеше да прескочи и най-дълбокия ров. Спомни си и белия як. Откакто отиде да учи в Сага, дори на як не се беше качвал. Дните от ваканцията се изнизваха един по един и тревогата му нарастваше. Преди пет дни попадна на семейство Таши. Те го познаха. Таши едва се крепеше от старост. Попита го какви магии е научил в Сага. Имаше над десет души челяд — палатките им бяха разпръснати навред — вечерта всички се събраха да слушат разкази за чуждите земи. Старият Таши нищо не чуваше, затова заразправя как на младини е ходил да учи магии в Сага. Неговият чичо бил лама, на когото тулку^[1] Денпа Дордже избол очите и изтръгнал езика, а ръката отсякъл и принесъл на Милосърдния Авалокитешвара^[2] — чичото умрял няколко дни след като се върнал къщи. Бащата на Таши го пратил да учи магии, за да отмъсти. Той взел стадо якове и тръгнал. Учителят му бил вещ в заклинанията за ветрове, градушки и бури. Таши му дал яковете, едно сребристо знаме и медна поставка за благовония и останал при него цяла година. Научил една магия за овладяване на тъмни сили и няколко обикновени зли магии. Като се прибрал, ослепил Денпа Дордже с една от тях, после забягнал и се установил тук.

Дондруб от семейството на Таши му каза, че неговите хора заминали преди месец, поели на югоизток: чули за някаква хубава котловина, докъдето имало десетина дни път. Каза още, че сестричката му Дауа Мадзи била вече като зряла малина, за която всички точели зъби. Стана му чоглаво от тези думи. Дондруб недоумяваше защо са се преместили. Вярно, бил чувал, че във въпросната котловина есента е хубава и лете не духа вятър. Но подстъпът към нея бил северен и при безветрие земните пчели и отровните комари от тресавището се нахвърляли върху добитъка. Често се случвало животните да пощръклят — хуквали натам, откъдето подушвали, че идва влагата, затъвали в Дролмула и умирали. Накрая Дондруб добави, че баща му

бил зле със здравето, едва повдигал камшика^[4], а майка му паднала от як и станала негодна за работа. „Тук Дондруб не е прав — помисли си той. — Майка никога не се качва на як. Сигурно се бърка със смъртта на Гага.“

Откъм езерото задуха вятър. Той помириса въздуха: беше лек и нагарчаше. Здравчаваше се, ходилата му тежаха. Изправи се трудно на изтръпналите си крака. Не беше ял от два дни, стомахът му пареше.

Коня го нямаше. Кой знае кога беше избягал.

Спомни си, че одеде, когато вятърът промени посоката си, бе задрямал. „Трябваше да го доведе горе, тук няма паша, но няма и мухи.“ Слезе замислен по склона, тръгна по конските следи в тревата, краката едва го държаха. Когато се мръкна, спря. Отвори уста и пак я затвори. Пустошта внезапно застудя. Още различаваше посоката към Дролмула. Но там не беше разрешено да се ходи, там бе урината на богинята Текар Досангма — струйките ѝ бяха оставили белези по един от съседните хълмове. Въпреки тези мисли той очевидно се беше запътил точно нататък.

Беше писал на семейството си, че ще се върне през ваканцията, но писмото го отвори той самият четири месеца по-късно в селския съвет на Майому. В селото му съобщиха, че техните още напролет са заминали с добитъка към Яра. Той веднага пое нататък и в Яра срещна няколко пастири, всеки от които му даде различни сведения. В крайна сметка реши да отиде там, накъдето го насочи чичо Келзанг. Дълго се лута, преди да стигне до вчерашната планина. Таши пък го посъветва да не ходи към Дролмула: там често се събирали Текар Досангма и планинският бог и който ги видел да се сношават, щял да ослепее.

Снощи почти настигна семейството си. Палатките им по склона бяха вдигнати съвсем наскоро, изровената пръст бе още влажна, а тази под камъните, върху които бяха държали тенджерата — още суха. Намери и парче от рокля, преправено на подложка за седло: шевовете приличаха на майчините му. Спомни си за престилката на Дауа Мадзи. „Пораснала е“, помисли си. Всъщност още когато той замина, тя си беше голяма — вече не се събличаше пред него, а като пикаеше, се отдалечаваше на десетина стъпки. Спомни си за мириса на кисело мляко от тялото ѝ. И каза на черния кон: „Виж, виж тука. Тук е

постлала чергата си“. Просна се на земята, задуши и запреобръща овчите копита и рога, които сигурно бяха варили в тенджерата, надигна глава и заговори на себе си: „Цял месец ви търся, какво още седиш, Дауа Мадзи, ставай, ставай, ела, купил съм ти обувки от Пекин, ела да ти разкажа къде е Пекин, много народ, всичкия добитък на Майому да събереш на едно място, пак ще е по-малко, сградите в университета са целите в прозорци, вътре се вият стълбища...“. Внезапно млъкна, огледа се. В полето не се усещаше никакъв вятър, в ноздрите му нахлу миризма на кал, овчи кости и изпражнения от як. Забеляза изпражненията, из които лазеха торни бръмбари и които постепенно се надуваха и разкашкваха.

Сега стоеше насред черната пустош и понасяше нападенията на комарите. Отново zakрачи напред. По езерото се носеха бледолилави вълнички. Ето къде е пикала тя, онази богиня. Той легна и загледа отдалеч. Текар Досангма остава тук чак до зимата, когато отива да живее при планинския бог. Белите кръгове около езерото са нейната урина — в съня му тя пикаеше точно така.

Заспа. После се събуди.

Ослепителното слънце го заливаше с червена светлина. Искаше му се да се вкопчи в съня си. Поразбуди се, седна рязко и затърси посоката, от която беше дошъл. В същото време осъзна, че няма храна и вода, няма дори и кон — щеше да се измъкне жив само ако случайно попаднеше на някой пастир.

Изправи се несигурно и веднага му се зави свят, слепоочията и сърцето му се разгуптяха бясно, от глад не му оставаха сили. Снощи конят сигурно е побягнал насам, към този нисък проход с широк непреодолим канал отляво. Само тук вятърът беше насрещен, само тук можеше да се отърве от мухите.

Гледаше езерото: водата беше спокойна, бялата ивица сода по брега приличаше на копринен шал, прострян на стотици километри, наблизко една локва проблясваше като лед под яркото слънце. Из блатата наоколо растяха цели островчета от песъчарки. И от мухи нямаше помен. Той поизтегна крака, после се дотътри до езерото и тръгна надясно, по брега му, сякаш ако вървеше покрай водата, щеше се натъкне на нещо.

През този ден, освен че видя един тревист склон, обгорен от содата, не се случи нищо. Отпи глътка вода, но веднага я изплю,

стомахът му запари. „По-зле е от пикня“, промълви. След това надигна глава и видя как езерото се усмихна — така приличаше на Дауа Мадзи.

Спря по здрач. Планината Гангтисе беше обвита в пара. Постепенно изникна върхът ѝ, огрян от залеза, но светлината мигом се сви, отдели се от върха, задържа се за миг в небосвода и угасна.

Задуха вятър и той зърна дома си: първо палатката и огъня, който ту искреше, ту мъжделееше; старата тенджерата, която похлупваха с парче ламарина. Майка му седеше зад парата и сипваше масло. Той подуши топлия аромат на маслен чай и извара, след което видя и сестричката си. Не, тя видя него — изписка и дотича, блъсна го с глава, потупа го по раменете. Той се засмя, после влезе вътре.

Всичко си беше както преди: земята беше постлана със същите кожи от як и с чергата на Дауа Мадзи, баща му както винаги седеше облегат на дървения стълб по средата, колкото може по-близо до огъня. На стълба висеше торбата за масло, която майка му ползваше открай време. До баща си видя своята бяла пластмасова кофа и им каза, че конят му е избягал с нея. В този момент Дауа Мадзи издърпа напред Дауа Нгауанг. Сестра им изобщо не беше пораснала и все така глуповато се хилеше — както когато преди години намаца лицето ѝ с въглен. Дауа Мадзи склони глава, разчупи няколко чаени тухли^[5] и ги хвърли в тенджерата. Той извади ситната сол, която беше донесъл, и ѝ я подаде. Беше пораснала, посегна да поеме пакета, гърдите ѝ щръкнаха и потрепнаха. Той се сети за спортната площадка в университета, ходеше там след ядене да играе баскетбол. Отстрани имаше езеро, учебните сгради бяха точно до водата, в отраженията им варосаните стени изглеждаха чисто бели.

Отвори раницата си. „Но нали конят избяга с нея?“, помисли си. Отвори я и извади първо ризата, която беше купил за майка си, сгънатата прилежно и опакована в целофан. Двете сестри викнаха от изненада. Впуснаха се към раницата и започнаха да бърникат в нея, а той каза: „Първо си измийте ръцете“. Баща му също погледна натам. Беше пил много и беше зле със здравето, точно както каза Дондруб, приличаше на стара бутилка за масло, ечемиченото вино от дървената паница се разплискаше по ръката му.

Стана му студено на гърба и се приближи до огъня — беше лято, но от нощния хлад крайниците му изтръпнаха. Чу овните, които се гъчкаха навън и се блъскаха с рога. В палатката парите от

изпразненията на яковете и горещият въздух обгръщаха тялото му. Отпи малко маслен чай. Вкуси внимателно: млякото беше прясно, недосварената чаена тухла лъхаше на плесен. Пак му се доприказва и ги подкани: „Питайте де“. После каза: „Да знаете в какъв блок живея! На много етажи и на всеки има хора“. Сети се за киносалона и добави: „Ние тук сме само за филм“. Видя, че не го разбираха и каза: „Филмите се делят на игрални и документални, има също чуждестранни“. Думите му не стигаха до тях, той продължи: „Знаете ли колко е голям светът навън? Макар че, разбира се, там няма толкова високи планини...“. Сетне пак си спомни университета. В очите на своите съкурсници той изглеждаше неправдоподобно — дори не им беше хрумвало, че има хора, които живеят наред пустошта на повече от пет хиляди метра височина. Животът в университета го вълнуваше, но той често си мислеше за палатките, изпълнени с мирис на изпразнения от як и кисело мляко, и за безпределните самотни плата. Стига да имаш барут и пушка, кон и куче, тук, в платата, можеш да уловиш диво магаре или газела и на воля да ги изядеш, след което да си дремнеш. Отначало се колебаеше между града и платата, но после цивилизованият живот го омая. В автобуса насам усещаше стоновите на душата и на тялото си, които се разкъсваха на две.

Сега едната половина от него се беше прибрала: седеше вкъщи, дълбоко в пустошта край езерото Дролмаула, и слушаше съскането на вятъра и баналните истории за размножаването на овцете и яковете. От тялото на Дауа Мадзи се носеше сладка зряла миризма. Той стана и направи приведен една обиколка из помещението. Приблужи се до раклата и опипа грапавата ѝ повърхност — по нея личаха резките, които беше направил, докато изработваше дръжки за ножове. Пипна и вграденото в раклата огледало. Тогава двамата с Дауа Мадзи опряха глави: в огледалото тя гледаше себе си, той — нея, косата ѝ гъделичкаше врата му, всичко си беше същото.

„Нали ти липсваше Майому, нали се върна, нали намери палатката на семейството, донесе на Дауа Мадзи златиста копринена панделка и найлонови чорапи, даде на майка си риза, подари им мандаринов прах, дете като му добавиш вода и става за пиене, и картина с панорамен китайски пейзаж — как всичко това ще го е отнесъл конят? Разказваш ѝ какви кожени обувки носят момичетата там, как ходят. Ти ще ги вземеш със себе си, там ще си намерят работа.

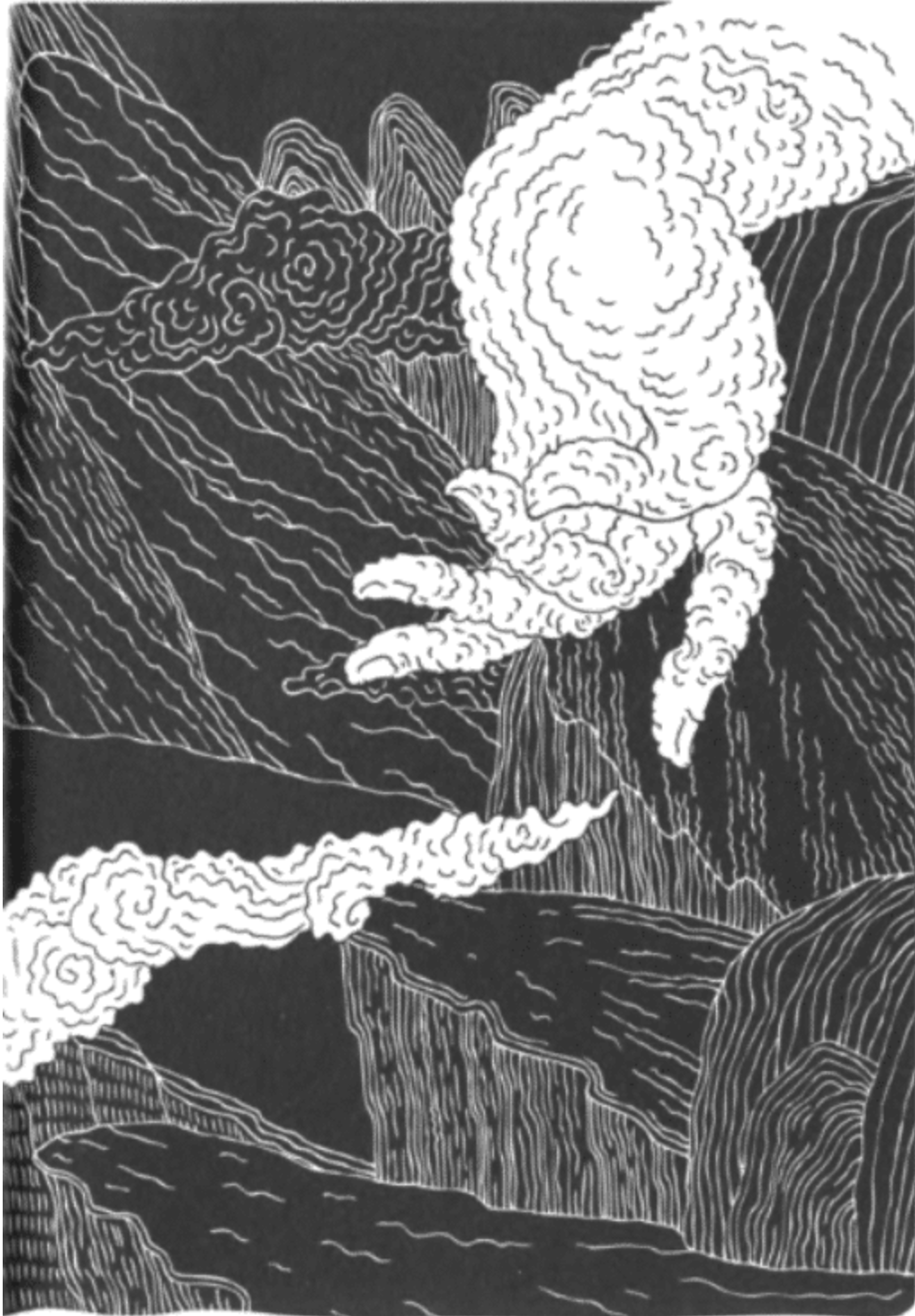
В тамошните книги пише какво ли не, пътищата са твърди, магазините са сто пъти повече от тези в Майому, няма и да си помислите да се върнете.“

Дауа Мадзи дойде и му наля още чай. „Разкопчай се — каза, — изпотил си се. Там много жени ли има?“ Той я погледна в очите, после в устните и отговори: „Те не носят тибетски носии, носят дънки. Дънките са гладки като крака на як, а като спят, ги свалят, не като нас, дето си лягаме с кожените дрехи“. Той отклони поглед от нея, тя отклони поглед от него.

Всеки път като видеше момиче в града, си спомняше за пустошта и за влажния ѝ, душен въздух.

Беше оклюмал срещу едва пробуждащото се езеро Дролмула. Содата първа пое лъчите, изпратени от слънцето. „Конят вече е занесъл раницата до палатката“, помисли си. Ето че се върна у дома. Пемо, овчарското куче, се втурна към него и отърка муцуна в скута му.

Далеч през синьото небе над него се надвеси връх Кайлаш, обвит в бели облаци, подобни на богинята Текар Досангма. Той успя да се задържи прав още малко, след което рухна на земята. От джоба на връхната му дреха се изтърколи химикалка, заседна между няколко песъчарки и повече не помръдна.

Далеч през синьото небе над него се надвеси връх Кайлаш, обвит в бели облаци, подобни на богинята Текар Досангма.

[1] Тулку — почетна титла на постигнала пълно просветление личност, освободена от самсара, но съзнателно избрала да се прероди отново, за да бъде полезна на останалите живи същества. — Б.пр. ↑

[2] Авалокитешвара („господарят, който гледа надолу“, санскр.) — един от най-почитаните *бодхисатви*, символ на състраданието. Всяко разклонение на будизма му придава различна форма: хилядорък, единайсетолук и пр. Тибетците смятат *далай лама*^[3] за негово превъплъщение. — Б.пр. ↑

[3] Далай лама (от монголската дума за „океан“ и тибетската за „учител“, „наставник“) — върховен *лама* и *тулку*, превъплъщение на самия *Авалокитешвара*. В определени периоди от XVII до средата на XX в. съответният далай лама управлява Тибет. Тензин Гяцо (1935), настоящият, четиринайсети далай лама, е разпознат като преродения свой предшественик, когато е на двегодишна възраст, на шест започва монашеското си образование, на 15 оглавява тибетското правителство. След Тибетското въстание срещу Китай през 1959 г., в което загиват десетки хиляди, напуска родината си и заживява в чужбина, без никога да се откаже от ролята и отговорностите си на тибетски първенец. През 1989 г. получава Нобеловата награда за мир за дългогодишната си активна ангажираност „в ненасилственото противопоставяне на китайската окупация на Тибет“ и своята „будистка философия на уважение към всички живи същества“. — Б.пр. ↑

[4] Тибетският камшик е изработен от козината на як и се използва както за насочване на добитъка, така и като спортен уред или оръжие за мятане на камъни. — Б.пр. ↑

[5] Традицията цели или смлени чаени листа да се пресоват в калъп датира от Древен Китай: в определен период, поради високата им стойност, „тухлите“ дори са служили като парична единица. Някои видове чай (зеленият пуар например) все още се предлага пресован в разнообразни форми. Типична тибетска напитка е „масленият чай“ от натрошени чаени тухли, сварени с масло от як и сол, понякога с добавка от мляко и ечемичено брашно. — Б.пр. ↑

ОСМОЗЪБ КОРОЯД^[1]

Слънцето поруменя и белите облаци се закълбиха нататък. Това беше предвестие за вечерното сияние. Огледах се: наоколо нямаше нито една заснежена планина, а криволичетните контури на билата насреща на нищо не приличаха. Май се налагаше да продължа до платото Янгтанг — много езера, идеални пейзажи за фотографиране, само дето навсякъде се преплитаха реки и често се случваше да попаднеш на място, откъдето не можеш да излезеш. Когато се изкачих на един рид, слънцето вече се беше изтърколило зад хоризонта. Побързах да огледам наоколо под отразения от небето залез — обратният път бе притъмнял, а отпред лежеше платото, потънало в мрак и без следа от огън.

Явно пак щях да ношувам на открито. Спрях да търся светлинка, харесах си едно проветриво място на билото и седнах. Вече бях изял купените от Пелгон бисквити. Измъкнах от джоба си две парчета суха извара, които откраднах от пазара — кисело, не се трае, за малко да ги хвърля. Тази извара е прекалено стипчива за дъвкане и първо трябва да се подържи в устата да омекне — чак тогава се появява вкусът на мляко, вкусът, с който сме свикнали от рождение.

Разстлах спалния чувал преди да задуха вечерният вятър. Пъхнах се вътре с обувките и с лице към небето се замислих над вечната тема — човешкият живот. Нещата, които видях в Тибет, бяха напълно различни от тези във вътрешността на Китай. От една страна, тибетците не приемаха смъртта с тъга, просто смятаха, че умрелият се е преместил в друг свят и толкова. От друга, не разбирах хората, които с часове се кланяха в храмовете и около тях. Откъде такъв страх от наказание?

Огладнях. Струя въздух се разбушува из празния ми стомах, мина през дебелото ми черво и се изниза през ануса.

Обърнах се. Така ми стана по-леко на корема. Взе да застудява. Спомних си предишните нощувки и надигнах глава да определя посоката на вятъра. Добре беше — миризмата ми се носеше от изток

на запад. Там имаше река, след това равнина, дори да ме надушеха вълци, нямаше как да минат отсам. Извадих камата от раницата и я вързах за китката си. Почти бях заспал, когато ужасен си представих как ме прегазва як, диво куче отмъква раницата ми, вълк се промъква тихомълком, нахвърля се върху мен и захапва тънкия ми като кибритена клечка врат, няколко недохранени демона от ада ме обграждат и почват да дъвчат ушите, носа и крайниците ми, все едно хрупат ряпа. После се замислих за жените, за топлия мирис в сутиените им.

Забелязах, че отляво на посоката, от която бях дошъл, мъждука съвсем бледа, неподвижна светлина. Бързо извадих фотоапарата, погледнах през визъора и фокусирах: светлината се оказа във формата на отдушник на палатка. Значи намери се място за спане. Изпълзах от чувала и пипнешком заслизах по баира. Отне ми повече от два часа да стигна.

Преди да се приближа до палатката, вдигнах малко шум. Нямаше куче, така че отместих вратата. Един старец седеше край огъня. Поздравих на тибетски, той се обърна към мен. Сигурно от многото виране в пламъка отначало не ме видя ясно. Чак когато седнах до огъня, разбра, че съм ханец^[2]. Поусмихна се и ме попита на китайски откъде идвам.

— Тъкмо слизам от баира — отговорих му, — исках да снимам вечерното сияние, вчера бях в Доба.

Каза, че е виждал фотоапарат — едно време поправял месинговия Буда в манастира Сера, където всеки ден идвали другоземци и чужденци. Тогава научил малко китайски.

Свалих раницата си и огледах палатката. Вътре нямаше нищо, а камъните около огъня бяха целите обгорени — тук сигурно често отсядаха пътници. Старецът беше дошъл днес или вчера. Озърнах се и за нещо за ядене, но освен няколкото овчи кожи, върху които седеше, мешката, която беше свалил от коня, и един алуминиев тас, друго не се виждаше.

Попитах го има ли храна. Каза, че няма. Протегнах ръце към огъня. Той взе няколко торни пити, току-що събрани треви и влажни коренчета, метна ги в огъня и се заприказва с мен. Лошо ми беше от глад, отвърщах му с по едно изречение, замаян. След малко той се изправи, намести колана си и излезе от палатката. Аз си постлах

спалния чувал, придърпах една от неговите кожи и легнах. В просъница ми се причуха странни звуци. Отвън се носеше тропот на копита, ритаци бясно в земята. Слисан извадих камата и излязох. Старецът се беше върнал: с лявата си ръка държеше един як за рогата, а дясната бе сложил върху муцуната му. Якът се дърпаше като луд, пристъпих да помогна, но старецът ми викна да не се доближавам. Стисна главата му, издърпа ножа от пояса си, заби го във врата и свали шапката си да поеме кръвта. После пусна главата на яка, който се мяташе диво, и го блъсна. Животното се заклатушка по пътя, откъдето беше дошло. Старецът влезе и ми подаде шапката, пълна догоре с кръв.

— Пий — каза. После седна върху кожата, намери цигари и запали една, докато осмукваше кръвта от пръстите си.

Оставих шапката до себе си и загледах как парата и пяната изчезват. Вече не ми се спеше и докато чаках кръвта малко по малко да се съсири, взех аз да го разговарям.

Оказа се, че е пастир от района на Геуа — преди половин година заминал за Шигатце на поклонение, продал яковете и овците си и дарил парите на манастира Ташилунпо. Попитах го какво ще прави отгук нататък, той отвърна, че е тръгнал към планината Гангтисе да търси Буда — искал да отиде до езерото Манасаровар^[3], където да измие петте отрови^[4] от себе си. Каза, че имал и дъщеря. Попитах защо дъщеря му не живее с него, а той внезапно замлъкна, очите му защъкаха. Усетих, че му се пие. Извадих една цигара и му я хвърлих.

След като ми разправи своята история, внезапно си спомних за едно момиче. Но се разколебах и така и не му го споменах. От една страна, не исках да ме разпитва, от друга, се опасявах, че ако узнае какво е станало с дъщеря му, ще полудее.

Разказът му беше горе-долу следният (умишлено пропускам някои незначителни случки и думи):

— Продадох всичкия добитък и отидох в Ташилунпо да се помоля на Буда да закриля дъщеря ми от злочестини и да ни позволи да се съберем с нея на небето. Помолих го да ме закриля, за да стигна благополучно до палата на Кхорло Демчог и да направя четиридесет и девет обиколки^[5], та да отида на небето... Аз съм виновен за всичко... Мама ме отби чак на четиринайсет. Не знам защо така и не й секна кърмата. Татко го убиха във въстанието през 1959-а. Сега пастирите в

района се броят на пръсти, ще видиш, ако отидеш. Всяка година по време на Събора на киселото мляко^[6] и стригането на овцете ходех до Геуа — и там срещях разни жени, но нищо не ставаше, пък така или иначе не можех да се разделя с майка. Тя понякога плачеше, но нямаше как, аз бях мъжът, когото беше отгледала. Откакто татко умря, мама се занимаваше само с мен, даже минаващите пастири вече не поздравяваше. По едно време чух, че в манастира Сера ще поправят месинговия Буда и се възползвах от възможността да се откъсна от нея, заминах за Лхаса. Сещаш се, дъщеря ни по това време беше вече на девет години. Ако разбереше, че сме от една майка — край на живота й... Далеч от дома научих много неща. Никой не знаеше колко съм грешен. Всеки ден след работа се кланях пред входа на голямата зала на храма, да си пречистя душата. Само дете толкова бях свикнал да суча, че през онези няколко години пръстите ми едва не изгниха от смукане.

Спомних си как преди малко облиза кръвта от пръстите си с алчния поглед на бебе. Лицето му беше страшно черно, чорлавата му коса бе вързана с червена връв, върху осветените от огъня слепоочия изпъкваха няколко вени, докато говореше, постоянно размахваше ръце. Върху челото му висеше кичур, който се клатеше заедно с главата му. Гаден ми беше.

— Мислех си, че за пет години съм се пречистил напълно и се върнах вкъщи. Дъщеря ми Метог беше станала на тринайсет. Занесох ѝ дрехи и камски ботуши^[7]. На тринайсет Метог вече сама шиеше престилки. Понякога лягаше в скута ми и ме караше да ѝ реша косата като на момичетата, които бях виждал в Лхаса. За има-няма две години и тя стана жена. Досуц като майка си. Ти не знаеш, ама по пасищата по пладне и жените, и мъжете ходят голи до кръста.

Казах му, че знам. Попитах го:

— Ами майка ти?

— Почина две години след като се прибрах. С Метог често яздехме на един кон и обикаляхме около яковете, гърдите ѝ така се друсаха, че ми причерняваше. Веднъж не издържах, сграбчих една овца и ѝ засуках бозките като луд. Метог ме видя. След това започна да придърпва ризата си, а като спяхме, вече не се опираше в мен. Взех да пия. Знаех, че старият ми порок пак се обажда... Миналото лято дойде един купувач на леопардови кожи и стари съдове, казваше се Дондруб.

Много учен, говореше и китайски, каза, че по-рано работел на щат в Лхаса. А беше лош, та лош, адът го чака него. Донесе неща, които се ползват из почти всички пасища: алуминиеви тенджери, пластмасови кани, цветни конци.

— И се залюби с дъщеря ти ли? — прекъснах го.

— Остави юргана си при дъщерята и вечерта преспаха. Чувах тихите ѝ стонове и ми беше много криво. От друга страна, исках Дондруб да се ожени за нея, иначе можеше да съгреша. Онази вечер пак почнах да си смуча пръстите. Дондруб живя при нас десетина дни, Метог му печеше месо и му носеше пиене. Той ѝ даде две пластмасови шноли и чифт пластмасови гривни. През това време аз всеки ден пасях добитъка, оставях ги сами в палатката. Само че Дондруб ставаше все по-зъл — още нямаше трийсет, а псуваше Метог като дъртак. Ако тя не го харесваше, изобщо нямаше да го търпя. В деня преди да заминат се напих. Не биваше да пия толкова.

Старецът се развълнува, гледаше ме настойчиво.

— Не биваше да пия толкова.

Кръвта сякаш беше изстинала. Изсипах я в дланта си, върнах му шапката, разрязах бучката на две и му подадох половината. Той дори не я погледна, протегна ръка, взе я и с другата почна да я чопли. Задъвка. Стана ми жал за него.

— Дондруб ме напи — неочаквано вдигна поглед към мен.

Ясно ми беше, че лъже. Наведох глава към кръвта в ръцете си. Огънят огряваше отрязаната ѝ страна и ми се стори, че отражението от ножа ми проблесна върху лицето му.

— Сигурно и той е бил пиан. Първо му заръчах хубаво да се грижи за дъщеря ми, защото не ми беше лесно да я отгледам, а той обеща, че ще се отнася добре с нея. После, като ме нарече „татко“, ме досмеша и изтърсих, че Метог е родена от майка ми. Помня, че Метог извика, каза на Дондруб, че говоря глупости. Той обаче много се зарадва, наля ми още. И аз заговорих още по-големи глупости, поисках тая нощ да спя с Метог. Дондруб се съгласи, но Метог се хвърли да ме удря. Дондруб каза: „Ако не спиш с баща си, няма да те взема“, и Метог се сепна... Изтрезнях призори. Осъзнах, че лежа върху Метог. Че съм излял върху нея всичко, дето бях потискал и натрупал през тези няколко години. Отначало помислих, че е сън и излязох да се изпикая. Като се осветих напълно, се върнах в палатката и видях Метог. Тя

придърпа дреха върху тялото си. Излязох, скочих върху коня и препуснах към полята... Когато върху пасището падна слана, потеглих с добитъка към Цала. Знаех, че тя повече няма да ме нарече „татко“ и все пак исках да я намеря. В Цала разпитах; всички казваха, че там нямало такава жена. После в една каруцарска работилница узнах, че преди няколко месеца е идвал търговец на кожа, който водел със себе си жена. Майсторът ме попита дали тая, която търся, не е с лента с огромен тюркоаз на косата си, с кръгло лице и леко подпухнали очи? Каза също, че търговецът постоянно я псувал, по говор звучал като да е от Шигатце. Продадох добитъка и тръгнах натам. Като стигнах, не смеех да кажа, че търся дъщеря си. Намерих много хора на име Дондруб, после срещнах на улицата един търговец на кожи, който познаваше същия, когото търсех, той обаче бил за стока. На десетина километра от Шигатце открих дома му. Метог я нямаше. Разпитах майката на Дондруб, казах ѝ, че идвам от родния край на Метог и имам да ѝ предам нещо. „Онова изчадие ли търсиш? — рече жената. — Отдавна го изпъдих. В моя дом няма място за мръсници. *Ом бур бува сваха*, Авалокитешвара по-скоро да я прати в ада.“ Отидох в манастира Ташилунпо и обикалях няколко дни поред. Другите обикалящи ми разказаха за една жена, нямала и двайсет години, която всички непрокопсаници там вече били минали. Просела от поклонниците, живеела на улицата. Според слуховете била от пасището Геуа. Напълно смахната, често ходела гола. След известно време отдолу така ѝ се вмирисало, че никой вече не щял да я пипне. Старите проклинали баща ѝ. Много тежко ми стана. Почнах всеки ден да се кланям за изкупление, да се моля на Буда да бъде милостив и да ми върне Метог.

Разказа още много неща, но в общи линии положението беше следното: сега искам само да умре. Според слуховете повечето хора, тръгнали да обикалят в Гангтисе, умирали в планината. Колкото повече обиколки, толкова по-високо място на небето. За него нямало никакъв смисъл да остава жив.

Надигнах глава към отдушника, навън вече просветляваше. Стомахът ми още не беше смлял кръвта на яка, а в устата ми се надигаше гаден вкус. Намерих няколко скилидки чесън и ги изядох, за да потисна смрадта. Исках да поспя. Старецът се катурна върху овчите кожи, положи глава върху алуминиевия тас и замърмори *ом мани падме хум*^[8]. Цялата палатка вонеше от него.

Легнах и се замислих за момичето, което срещнах в *Баркхор*^[9]: кръгло лице с бузи, поморавели от високопланинския вятър. На главата си не носеше лента с тюркоаз, напротив, косата ѝ приличаше на купчина отрязани опашки от як. Често отместваше един кичур, виснал над челото ѝ. Когато усетеше, че я гледат, вдигаше рязко глава и се усмихваше. Ако не ѝ хвърлеха нещо, се плезеше. Имаше торбички под очите, но погледът ѝ блестеше, когато се смееше. Очите ѝ бяха някак нежни, а устните ѝ изглеждаха алени и меки. Имаше типичната за жените от платата окаяна и простодушна, милостива като ливадите усмивка. Многолюдният пазар, потънал в прахоляк и врява, я затрупваше. Ако не се опираше на един тезгях с месо, щяха да я стъпчат. Челото ѝ се беше покрило с бръчки, сигурно защото често надигаше глава да проси. Ако видеше, че някой спира и я гледа състрадателно, дърпаше лявата си гърда нагоре, превиваше се и я засмукваше, като от време на време повдигаше лице да се усмихне. От редовното смукане зърното ѝ бе станало съвсем кръгло и прозрачно. Няколко кучета търчаха около нея, мушкаха се под тезгяха и чакаха за паднали мръвки.

Когато усетеше, че я гледат, вдигаше рязко глава и се усмихваше. Ако не ѝ хвърлеха нещо, се плзеше.

[1] И това заглавие, както заглавието на цялата книга, има небуквална връзка с текста: цинхайският смърчов („осмозъб“ по народному) корояд действително съществува, но дори не се споменава в разказа. — Б.р. ↑

[2] Хан е най-многочислената етническа група в Китай. — Б.пр. ↑

[3] Едно от свещените езера в Тибет (и най-високото сладководно езеро в света), където поклонници от много страни ходят заради пречистващата му сила. Името му е съчетание от санскритските думи за „съзнание“ и „езеро“, защото, според легендата, индуисткият бог творец Брахма го създал с мисълта си като място за религиозни ритуали за своите синове. — Б.р. ↑

[4] В понятийната система на будизма „отровите“ (клеси/клеши) са онези състояния, които помрачават ума и водят до нередни постъпки. Традиционните пет отрови, наричани още „петте източника на страдание“, са страстта, враждебността, невежеството, гордостта и завистта. — Б.р. ↑

[5] Обикалянето около свято място в будизма е форма на молитва и на медитация. Обикновено се обикаля около храмове, но има и по-сериозни поклоннически обходи — например класическия около връх Кайлаш (владение на божеството Кхорло Демчог), който е дълъг ок. 53 км и изисква дни ходене. — Б.р. ↑

[6] Неколкодневен тибетски празник, честван от XVI в. насам в средата на август: след период на уединение монасите излизат от манастирите, за да се срещнат с миряните, които по традиция ги посрещат с кисело мляко, музика, представления и пр. — Б.р. ↑

[7] Кам — тибетска област със специфичен диалект и характерни шарени носии. — Б.пр. ↑

[8] Ом мани падме хум, или шестсричната мантра — мантра, свързана с Авалокитешвара (неслучайно наричан още Господар на шестте срички), чието повтаряне е една от най-разпространените молитвени практики в тибетския будизъм. — Б.пр. ↑

[9] Квартал в Лхаса, една от основните туристически забележителности на града, както и традиционно място за ритуално обикаляне: преходът (Баркхор-кора) е около километър дълъг и минава около най-значимия за тибетците храм — Джокханг. — Б.р. ↑

ЗЛАТНАТА СТУПА

Манастирът Гар е разположен между върховете Джомолунгма и Шиша Пангма. От най-високата му точка се виждат и двете богини^[1] със сребърните си одежди, надигнали глави към небосвода, сякаш се канят да се върнат в рая. Под манастира е изоставеният път към Непал. Навремето търговците и обикновените пътници са минавали по него. Отстрани се вие река, равната земя наоколо е засадена с ечемик и грах, а оттатък реката има голи камънаци, сред които стрък трева не никне — през лятото пастирите карат добитъка другаде. Преди на най-издигнатото място в манастира имало месингова ступа; чувал съм, че отдолу било заровено парче кост от мъдреца Миларепа^[2]. Сега от нея не е останало нищо освен основата. Другите постройки също са се сринали.

Хората тук оредяват с увеличаването на надморската височина. Тибетците в тази част са ниски и мудни. Всички подвижни неща — облаците, стадата, кучетата, разветите знамена, жената, която крачеше с дете на гърба, и аз, бродягата, който тъкмо пристигаше — мърдахме като на забавен каданс. Най-непоносимо бе главоболието: усещаш как от слепоочията ти надолу зейва процеп и непрекъснато те подсеца, че на раменете си имаш глава, която всеки момент може да се разтвори като покрива на обсерватория. Половината ти спомени се изпаряват. Там забравих как изглежда бившата ми съпруга, въпреки че точно тя беше причината за моето злополучно скитосване. Забравих също всички световни философи и писатели. Малкият ми мозък обаче си оставаше в пълна исправност и някои много стари неща, за които отдавна не се бях сещал, изплуваха съвсем ясно пред очите ми. Например ключът, който загубих преди шест години — внезапно си спомних как падна под леглото, зад дъската, върху която държах куфарите си. В момента, в който го изпуснах, ми се присъни, че една мишка се стресна от издрънчаването му, после го грабна, отиде до чекмеджето на бюрото, отвори го и затършува из него с нарастващо

разочарование: изсипа хапчетата ми за стомах, лапна две, след което натика ключа зад дъската.

Седях задъхан на улицата. Няколко деца и кучета мълчаливо ме наобиколиха. Едни гледаха лицето и косата ми, други — дрехите, брадата, фотоапарата. После налякаха бавно, а аз се поусмихнах между задъхванията. Изправих се, извадих фалшивата си препоръка и попитах къде е селският съвет.

От недостига на кислород и селският секретар, учил в общинската гимназия, беше станал флегматичен. Отне му една цигара време да прочете препоръката, едва-едва ми се усмихна и чак след пет минути свали усмивката от лицето си. Казах му, че съм дошъл да катеря Джомолунгма и съм изпратен от еди-кой си вестник с държавно задание. Той отговори, че сам не бива: миналата година пак идвал един самичък, даже си написал завещанието. Като се върнал след две седмици, лицето му било мораво от студ, носът и ушите — гангрениасали, та се наложило да го закарат в окръжната болница и цял месец му спасявали живота. Не всеки може да докосне лицето на смарагдената богиня. Каза също, че в полите на Джомолунгма течала ледена река, където, и да не измръзнеш до смърт, ледените късове ще те смажат. Отчаях се. Предложи ми да се кача на някакъв хълм, от който се виждал Джомолунгма. Там имало порутен непалски манастир, а в подножието още живеели хора.

Същия ден ме заведе до селцето под манастира Гар.

Отдалеч изглеждаше, че в селцето има само кошари. Виждаха се каменни покриви на не повече от метър над земята, а хора нямаше никакви. Пръстта беше рохкава, от стъпките ни се вдигаше прах, който бавно се понасяше и застиваше във въздуха. Изпод оградата на една от землянките лениво пропълзя куче и небрежно изляя, след което от дупката под покривната ѝ плоча надникна лице на момиче, веднага се скри, сетне пак се подаде, този път заедно с половината му тяло. В лявата си ръка държеше парче огледало, а с дясната се решеше. Улицата беше тясна, по нея — само пръст и камъни. Секретарят ми посочи една къща и каза, че била на негов познат:

— Дай ми една кутия цигари и ще те пусне да преспиш у тях. Той е най-възрастният човек в селото.

Двамата се подпряхме на каменния покрив и се мушнахме под земята. Вътре не се виждаше нищо освен няколко гаснещи въглена, но

се чуваше как някой седи и пъхти. Там именно пренощувах и чух следната история. (Вярно, заради временната парализа на главния ми мозък тогава, както и заради превода, тя изглежда абсолютно лишена от логика. А вследствие от странната активност на малкия ми мозък някои детайли са така кристални, че няма как да са измислени. Най-нелепото е, че действието се развива преди четиристотин години, а разказвачът говори от първа ръка.)

На единайсет години станах чирак при майстор Санбуча. По онова време строежът на месинговата ступа в Гар тъкмо беше започнал и аз заживях с него и жена му в манастира. Казаха ми, че майсторът и госпожа Куладжоли са непалци, но той бил роден от тази страна на Джомолунгма (баща ми умря от болест по стария път за Непал). Прочут златар беше, кажи-речи всички тукашни жени носеха неговите накити.

Майстор Санбуча се зае с направата на златния връх. Цялата ступа щеше да бъде отлята от месинг, а връхът ѝ — от чисто злато. Занаята го научих през тези седем години. Госпожа Куладжоли беше по-млада от майстора с почти трийсет години. Избягала с него и тук вдигнали своята лъжесватба^[3]. Майсторът я срещнал в Непал. Куладжоли била пленена от изящните украшения, които правел. Сега беше почти на трийсет, а нямаше и една бръчка; на ноздрата ѝ бе закичен сапфир, който ми напомняше за свещената чистота на езерото Манасаровар. Всяка сутрин прибираще косата си, очертаваше пътя по средата с червен прашец синдур и накрая мацваше цинобър между очите си. Най-хубавите накити на Санбуча красяха нейното тяло.

Изливането на месинговата ступа приключи след седем години. Тя приличаше на огромна камбана, чиято широка част щеше да легне върху каменна основа. Диаметърът ѝ отдолу беше четири метра, после ступата се стесняваше конусовидно. По издадените ръбове на всяко равнище висяха същества талисмани със звънчета в устите. Последното, четвърто равнище бе доста по-широко, като плосък покрив. Според майстора, то щеше да предпази ступата от дъжд и ръжда, а златния ѝ връх — от крадци. Околовръст бе украсено с тринайсет пауна. На височина месинговата ступа беше общо шестнайсет метра. Като изключим покрива и основата, всичко

останало бе излято наведнъж. По стените на ступата майсторът изобрази житието на Шакиямуни^[4]. Върхът ѝ сам по себе си представляваше миниатюрна златна ступа, в нишите на която бяха гравирани шестнайсетте бодхисатви — нямаше и петдесет сантиметра, но под изкусните ръце на майстора се получи безценен шедьовър. Вътрешността на върха беше куха, за да се наниже на месинговия прът, който се подаваше от ступата.

От малък съм жилав, нося на труд, майсторът много ме харесваше. Казваше, че моите бижута със скъпоценни камъни са по-здрави и по-хубави от неговите. Госпожа Куладжоли беше още по-добра с мен и често ми запазваше по малко от вкусотиите, които приготвяше за майстора. Един път, като бях на тринайсет, майсторът отиде в Дансанг да си набави леярска смес, щеше да остане там цял месец. Преди да тръгне, ме накара да се преместя в неговата стая. Беше го страх ламите от храма да не спят с Куладжоли. Вечерта Куладжоли ме извика да легна до нея, на втората вечер се пресегна и ме опипа, та сетне само да усетех мириса ѝ, се разтрепервах. От цялото ѝ тяло се носеше миризма на мускус. После почна да вика гекото^[5] — като видеха, че съм заспал, и се наgrabваха. Само че стоновете на Куладжоли все ме разбуждаха. Майсторът се върна и така и не посмях да му кажа.

Майсторът беше прехвърлил шейсетте, но си беше здрав, като изключим, че ходеше малко прегърбен. Къдрава коса покриваше раменете му, очите му бяха гарвановочерни, на главата си винаги носеше копринена лента. Не пиеше много, обичаше да се закача с жените, които идваха за накити, често сам вадеше сребро и изработваше обеци или шноли за онези, които харесваше. А когато им правеше талисмани или гривни, се възползваше от възможността да ги доближи.

С Куладжоли спях още преди отливката на месинговата ступа да е изстинала. Майсторът често се затваряше в отделна стая, където ваеше фигури на Буда, през нощта даже го вардеха няколко послушници. Разрешение да влизат там имаха само Куладжоли и Орне, ковчежникът на храма. С изграждането се занимавахме аз и няколко строители. Онази вечер, докато я гледах как размотава сарито си, не треперех, дори се усмихвах леко, сетне засмуках тялото ѝ като пиян. Оттогава станахме неразделни. Щом мръкнеше, тръгвах да я търся,

надушвах миризмата ѝ и се шмугвах при нея. И посред бял ден подушвах дали си е в стаята, или при майстора.

Веднъж рано сутринта Куладжоли отиде в Нялам да размени едно-друго за масла и синдур, а следобеда я подуших да приближава, оставих пилата и се втурнах към хълма. Тъкмо тръгнах нагоре, и я срещнах. Тя легна припряно и отметна сарито. Майсторът ни завари да се търкаляме. Срита ме, сетне ритна и Куладжоли, взе една сопа и почна да я налага.

Следващите няколко дни с госпожата не смеехме да се погледнем. Все изчаквахме удобен момент.

Един ден тя внезапно нахлу в стаята ми. Лицето ѝ беше пребледняло, погледът ѝ — празен, застана пред мен и каза, че майсторът я оставил и заминал. Наистина бе заминал. После от манастира казаха, че липсва много злато, той го беше взел.

Поех работата по ступата. Ламите ги хвана страх, че и аз ще отпраша, и сложиха човек да ме пази. С Куладжоли заживяхме заедно. Тя беше много мила с мен, разправяше ми всякакви истории от Непал. Искаше да ида там с нея, казваше, че като пристигнем, ще вдигнем лъжесватба. Непал ѝ липсваше; говореше, че често сънува истинската сватба от детството си — тази с дюлевия плод, своя същински съпруг. Пазеше го и досега, показва ми го. Каза, че това е божество, с което не я е страх от нищо. Каза още, че като идем в Непал, ще ги накара да ми гадаят и ако съдбите ни не си пасват, ще ме напусне. Каза, че със Санбуча съдбите им не си пасвали и тя пристанала, понеже семейството ѝ не одобрявало сватбата с него.

След още десетина дни месинговата ступа стана готова. С Куладжоли си стегнахме багажа и се приготвихме да потеглим. Вечерта тя ми каза, че докато Санбуча правел златния връх, тя често влизала при него да гледа и била наясно как се сваля: в центъра на мандалата^[6] под хилядоръкия Авалокитешвара имало златен ключ, а механизмът, отварящ вратичката към ключа, се намирал под златния Ваджрапани^[7] — изричаш тайното заклинание *ом фуџиро лоџиша*, повдигаш статуетката, дръпваш златната врата и вземаш ключа. Тайното заклинание го знаел само кхенпото^[8] на манастира. Помислих малко и я посъветвах да не рискува: ако ламите ни хванеха, повече нямаше да мръднем оттам, а като нищо щяха и да ни претрепят. Тя обаче каза, че е намислила нещо.

Излезе след полунощ.

На следващия ден призори някой заблъска по вратата: Куладжоли се била покатерила върху ступата и не можела да слезе. Целият храм се впусна към хълма. Наистина го беше сторила. Свалила бе златния връх, но месинговият прът вътре я беше пронизал между бедрата и беше проникнал дълбоко в тялото ѝ. Сега, при гърченето ѝ, той ту се удължаваше, ту се скъсяваше пред погледа и сякаш постепенно набъбваше, докато накрая тя съвсем спря да мърда.

Златният връх бе паднал на покрива на четвъртото равнище; всички ламы се втрещиха от страх. Отидох да взема стълба, по която да се покатеря, но в мига, в който я опрях в ступата, тя се подпали. Опарих се и отскочих назад — месингът беше нажежен, все едно токущо отлят. След това дойде кхенпото. Първо нареди да свалят златния връх с един прът, сетне нагласи ритуалното място и започна да произнася заклинание срещу бедствия. Пороят се изля почти веднага, гъст дим обгърна ступата, но тя се нажежи още повече, дъждовните капки страшно гърмяха по повърхността ѝ.

Димът се разсея едва след няколко дни. Куладжоли още стърчеше там, мъртва. От тялото ѝ се носеше познатият мирис. Аз и ламите се гласяхме да си заминем, а кхенпото твърдеше, че мястото не било за храм, понеже там се намирало едното око на морския Цар на драконите — храмът всъщност трябвало да се построи отвъд реката, в подножието на планината. Само дете аз просто не можех да си ида. Не усещах ли мириса на Куладжоли, рухвах.

*Един ден хвъркна като хартиена от върха на ступата, сгънах я и
слязох от планината.*

Когато ламите се изнесоха, се преместих в най-голямата от опразнените стаи, така че да бдя над нея непрекъснато. Понякога я чувах да стене нощем, все едно се сношава с някого. За две години лека-полека изсъхна, въртеше се на вятъра като ветропоказател. Като спираше да духа, лицето ѝ все гледаше към нейното родно място. Пътят натам беше между върховете на две богини — Джомолунгма и Шиша Пангма. Накрая кожата ѝ избеля като сняг, само косата ѝ ставаше все по-черна и лъскава. Един ден хвъркна като хартиена от върха на ступата, сгънах я и слязох от планината.

След края на разказа си той посочи стената и каза:

— Ей това е тя.

Изправих се рязко. Заради недостига на кислород от очите ми излязоха свитки. Приблжих се и я пипнах — на допир беше горе-долу като овча кожа, но с гладка коса. Драснах клечка кибрит и забелязах кръглата дупка на бедрото, под черното окосмение. После селският секретар ми каза, че старият бижутер никога не давал у тях да се пали огън.

На следващия ден изкачих планината. Както казах в началото, от месинговата ступа бяха останали само купчина камъни. Когато си тръгнах от селото, забелязах, че прахта още се рее във въздуха. Няколко момичета с камъни на гръб влачеха крака по склона, на всеки няколко крачки спираха да си поемат въздух и ми се усмихваха. Едното от тях бе същото, което излезе от каменната къща и се реса срещу мен. Имаше пищни гърди; забелязах още, че второто копче на ризата ѝ се е откъснало — двете крайчета бяха здраво захванати с безопасна игла, която предано пазеше тялото на своята собственичка.

[1] Тибетците вярват, че всеки връх е обиталище на божество. — Б.пр. ↑

[2] Миларепа (ок. 1052 — ок. 1135) — прочут тибетски йогин, поет и учител, живял през XI-XII в. — Б.пр. ↑

[3] Обичай на неварците, един от етносите, населяващи Непал: жените се бракосъчетават за първи път като деца за твърдия плод на бенгалската дюля (*Aegle marmelos*), символ на бог Вишну, на плодovitост и на вечния брак. Бидейки плодът „същинският“ съпруг

на неварките, всяка сватба с мъж впоследствие се смята за лъжовна. — Б.пр. ↑

[4] Шакиямуни — вж. Буда. — Б.пр. ↑

[5] Геко — отговорник за дисциплината в тибетските манастири. — Б.пр. ↑

[6] Мандала („кръг“, санскр.) — обредно изображение от вписани окръжности и квадрати, което представлява Вселената и Чистата земя на бодхисатвите, будите и боговете. Прави се по най-разнообразни начини — бродирана, изрисувана с цветен пясък, като релеф върху метал или дърво. Служи за медитация, освещаване на пространството и пр. — Б.пр. ↑

[7] Ваджрапани — един от най-важните бодхисатви, редом с Авалокитешвара и Манджушри, символ на мощта на Буда. — Б.пр. ↑

[8] Кхенпо — „игумен“ в тибетски манастир, старши будистки монах, отговорен за ръкополагането на по-младите. — Б.пр. ↑

ПОСВЕЩАВАНЕ^[1]

Планините се дупеха в продължение на стотици километри, безмълвни и голи под лъчите на слънцето. Едва по сумрак залезът блисна кръв върху пустите им, тръпнещи като кожа баири. Вечерното зарево в миг изчезна зад хребетите и когато между небето и земята остана един-единствен розов лъч, поех нагоре. В тези планини, издигнали се като крепостна стена, търсех добре познатото думтящо усещане за живот. И ето че то ме грабна, заля ме и остави след себе си само едно мръсно празно тяло, което руга и драпа, докато в крайна сметка не се изправих с усмивка и не се върнах на шосето.

Беше вторият ден откак напуснах Кага. Бях се отклонил от шосето, исках да изкатеря пустия хълм, за да си покажа колко глупаво нещо е животът. Какво друго ми оставаше? Цял ден обикалях — никакви пътеки, пълно поражение, на всичкото отгоре се разциврих като хлапе.

Това са слабостите на твореца, спазъм след спазъм. В платата всяка тревичка е просмукана с религия, няма граница между човек и дух, легенди и митове се смесват в едно. Има мъки, които съвременният цивилизован човек няма как да проумее. И фактът, че днес пиша тази история, навярно е началото на забравата.

Намериха я на деветия ден след смъртта на тулку Тензин Уангду. Беше се родила точно девет дни по-рано, кокореше се и оглеждаше хората и нещата наоколо. Къщата беше от кирпичени тухли. Едно кандило осветяваше няколкото шарени дрипи върху майката. Беден дом. Жената чу, че навън се шуми и пъкна малката в един кожух. Хората внезапно задръстиха входа, приличаха на черно стадо. Майката се изправи, приближи се и покани гостите — все височайши, до един лами в манастира Тенпа, начело с ритуалмайстора Сонам Сунгма.

Той каза:

— Разправят, че детето ти е родено преди девет дни.

Майката отвърна:

— Така е.

Ламите веднага събраха ръце и замълвиха сутри. Сонам Сунгма изпрати човек да съобщи, че тулкуто се е преродил тук. Попита: момче или момиче? Как се казва?

— Сангсанг Дролма.

— Отсега нататък ще е Сангсанг Таши^[2] — заяви Сонам Сунгма.

Сетне проведеха тържествен ритуал по случай прераждането на тулкуто и Сангсанг Таши, заедно с цялото си семейство, се премести в манастира Тенпа.

На петнайсет години Сангсанг вече беше прочела *Петте велики писания* и посещаваше медицинското училище. Преди няколко месеца излезе от манастира за първи път в живота си, за да отиде пеш дотам, отне ѝ около час. Не позволи да я придружат, защото предположи, че по пътя ще има възможност да си премисли разни неща. През последните месеци често я тревожеше някакво неизразимо усещане. Целият ѝ живот досега се състоеше в ограмотяване, наизустяване на свещени текстове и занимания с йога. Всъщност тя редовно бе изминавала половината от пътя до медицинското училище — той понякога дори я стряскаше насън. От вратата на стаята ѝ за медитация надолу по хълма водеше лъкатушна каменна пътечка, от двете страни на която бяха другите монашески училища; след завоя се стигаше до висока червена стена — оттатък се намиреше сърцевината на манастира, където се извършваха приношенията за Шакиямуни и шестнайсетте бодхисатви. Току под червената стена минаваше пътят, по който поклонниците обикаляха и повтаряха сутри — една старица с молитвен барабан^[3] в ръка ситнеше по него от над двайсет години и се молеше да се прероди в мъж. Видеше ли Сангсанг Таши, тя се просваше и почваше да удря чело в земята.

Срещу червената стена беше масивната врата към дома на гекото, пред която често се гонеха и чифтосваха кучета. Още малко по-нататък, отдясно, се виждаше шосето, което водеше към главния вход на Тенпа. При изнасянето на тханката с Буда^[4] то се изпълваше с тълпи от поклонници; идваха и търговци, които разпъваха палатки навсякъде. Между тях и малките тухлени къщи зидари и просяци струпваха от камънака временни заслони. Сангсанг Таши често дохождаше да си купува гривни и обеци от индийските търговци.

За медицинското училище се свиваше вляво, след манастирската порта. До него водеше пътека сред нивите с елда и грах. Между ниските върби от двете страни растяха туфи горуха; в ранните утрини се носеше дъх на плюскавичета. Тя често спираше тук и се обръщаше да погледне Тенпа в целостта му. Терасата за разпъване на големия портрет на Буда беше на най-високото място в манастира, навърх хълма, на издигнато и чисто, където не прелиташе и прашинка. Като задухаше вятър, се чуваше плющенето на молитвените знамена по покривите — звук на раздиращ се плат. По продължението на планината бяха наредени стотици скални постници. По-нататък пътеката минаваше през ручей, който се спускаше по склона и се вливаше в проблясващата отдалече река Нянг. Отвъд него беше медицинското училище.

Всеки път щом стъпеше на тази пътека, Сангсанг Таши забравяше, че е тулку, че е прероденият Тензин Уангду и че не е мъж. Въздухът в полето я замайваше. Обичаше да застава на дървения мост и да гледа как водата люшка водораслите. Зад Нянг стърчаха пусти бърда.

Утре щяха да ѝ устроят тържествения ритуал по ваджра^[5] посвещаването. Този път буда Амиабха щеше окончателно да я изчисти от алчност и завист и това щеше да е последното ѝ посвещаване, преди същината на Буда да се прояви в нея. Беше есен и от планината прииждаха поклонници, за да приветстват тулкуто след ритуала и да вземат участие в раздаването на подаяния. Сангсанг не се вълнуваше от тези работи, тя просто искаше да остане сама и да си помисли.

Пристигна в медицинското училище както винаги. Главната зала беше притихнала като празна, а в центъра ѝ лежеше труп. Днес учителят щеше да говори за разположението на каналите, ветровете и чакрите в нетленното тяло. Точно това искаше да научи тя, възможно най-скоро. Учителят изчака един послушник да подреди олтара и чак тогава взе ножа. Първо разпори гърдите, изрови основните органи и ги постави на масата, след което повдигна сърцето и посочи къде се намира вътрешното око. Смрад прииждаше на талази и на Сангсанг Таши ѝ се гадеше. Беше единствената жена тук, но и нейната глава бе обръсната. До нея седеше Гелег Пелджор. И той като останалите десетина монаси гледаше учителя съсредоточено. Гелег Пелджор бе

геше^[7] от манастира Панам и вече познаваше *Калачакра*^[8] *мантра*^[9], бяха го пратили тук на усъвършенстване. Сангсанг свикна в час да сядат близо до него.

Учителят накара учениците си да затворят очи, да се концентрират и да се опитат да видят мислите му. Не след дълго четирима съобщиха, че са ги видели. Учителят попита Сангсанг Таши. Тя беше най-малката, при това тулку. Сангсанг веднага изпадна в транс, но тъй като се занимаваше с йога едва от шест години, вътрешното ѝ око още недовиждаше. Замълви мантра^[10], съсредоточи се върху идама^[11] си, овладя пулса си, но така и не различи капките на своето ваджра тяло^[12]. Внезапно почувства парене в пръстите на краката, топлината бавно се намота на топка и от нозете ѝ се вдигна до вътрешното око. Тя веднага изрече мантра за прочистване на тялото и укрепване на съзнанието, настрои вътрешния си поглед и постепенно провидя в ума на учителя ледена река, а сред ледовете ѝ — самата себе си, чисто гола. Върна се в съзнание и разказа всичко на учителя. Той ѝ рече:

— Това, което си видяла в ума ми, аз видях в твоя. Но окото към бъдещето и вътрешното око не са едно и също.

Сетне бръкна в черепа на трупа през слепоочието.

Сангсанг беше много объркана. Учителят не ѝ обясни защо се беше озовала в реката — това нейното бъдеще ли беше? Стана ѝ странно, че гола изглежда по този начин, като кхандрома^[13] от будистките картини. В този момент учителят извади един хрущял изпод хипофизата и каза:

— Ето го окото към бъдещето. След дългогодишна подготовка ще се научите как да го ползвате, за да различавате скритите болести в телата на хората, както и демоните около нас. Преди малко видях Сангсанг Таши в замръзналата река: това е едно от шестте лишения, които тя ще трябва да избере по време на гадаенето по звездите вдругиден, за да изпита трите страдания^[14].

Сангсанг Таши слушаше.

— С твоите умения по йога можеш да издържиш в студената вода три дни без щета — добави учителят.

Сангсанг съвсем се смути. Ледената река бе много далеч, тя само я беше виждала от баира. Беше способна да изкара няколко дни в сняг и да не усети студ, но какво ли щеше да е във водата? Сети се за

паренето в пръстите на краката си преди малко — то не беше дошло от собственото ѝ тяло. Огледа се и видя аурата, която още трепкаше в косата на Пелджор. Усмихна му се. Разбра, че в йогийската си вещина Пелджор е задминал учителя. Просто не го беше показвал.

Вдигнал хрущялчето, учителят рече:

— Това е човек, непознал света и изживял живота си безразборно, затова хрущялът е жълт. Ако постигнете просветление, вашият ще стане прозрачен. Практикуването на всички форми на будизма, и дзен, и тантрическият, в крайна сметка зависят от този хрущял, единствено той ще ви позволи да видите света на Буда, да проясните очите и сърцата си, да вникнете в духа на нещата. — Извади едното око с ножа, проби го и докато гледаше мътната течност, която изтичаше от него, добави: — Обикновените хора гледат нещата с ето това око и понеже то е в същността си мътно, попадат в клопката на петте отрови и остават неспособни да виждат ясно и да прозрат нещата.

Сангсанг Таши гледаше втрещено полуразчленения труп. Човек на средна възраст с едри бели зъби; около изложените му на показ вътрешности хвърчаха мухи.

На следващия следобед Сангсанг медитираше сама в стаята си. Връщаше се от посещение при тежко болната си майка. През последните месеци приложи всичко научено в медицинското училище в опит да я излекува, но напразно. Преди няколко седмици прехвърли част от болестта ѝ в тялото на едно куче, което скоро умря. Но нейният учител ѝ каза, че всяко същество притежава душа и болестите не бива да се прехвърлят току-така. Представи си как майка ѝ гасне и това отново вся смут в сърцето ѝ. Утре беше денят на посвещаването, най-тържествената церемония, която се устройваше в манастира, откакто познаха в нея преродения тулку. Мислите ѝ обаче бяха другаде. Тя видя, че във всички отделения са сменили молитвените знамена, извикали са човек да поправи дългите дунгчени^[15], на които никой не беше свирил от повече от десет години, и няколко монаси ежедневно се упражняваха на тях. Залите бяха изпълнени с кандила, които светеха денонощно. Сангсанг изпитваше огромно безпокойство и се беше втрещила в кандилото пред себе си.

В средата на храмовия двор бе подготвена платформа за мандала със статуйки на Буда и различни приношения — органите на дисектираното тяло от медицинското училище бяха най-отгоре, червата бяха измити и поставени в златна купа. Отдолу бяха постлани няколко ката черги за кармамудрата^[16], а четири кадилници вече разпръскваха благовония. Покрай изрисуваните стени имаше червени покривки, отрупани с кандила.

Ваджра посвещаването както винаги щеше да бъде изпълнено от управителя Тензин Вангял. Като си помислеше, че трябва да встъпи с него в единението на телата кармамудра, Сангсанг се задушаваше. Долавяше, че Вангял я мрази — не му се нравеше, че по-големият му брат се е преродил в нея. Но нали беше отличен познавач на тайните учения... Тъкмо той я беше напътствал в усвояването на будистките писания, както и в посвещаването със стомната. В този момент тя си припомни лицето на управителя. Множеството бръчки по челото се разиграваха, когато погледнеше някого. Очните кухини сякаш бяха твърде малки за изхвъркналите му очи. Беше необикновено висок и масивен.

Тя пак се сети за стенописа в храма, на който Ваджрапани бе кръстосал крака за медитация, а в скута му, в кармамудра с него, седеше неговата спътница. Утре тя щеше да изглежда точно така — обкрачила тялото на седналия мъж. Едно първично, влажно и топло усещане внезапно се надигна в нея. Мерна ѝ се сериозното лице на Тензин Вангял. Сангсанг веднага се отърси от виденията си и като повтаряше мантрата на Шакямуни, се съсредоточи върху жизнения вятър в сърцето си. Три кхандроми се явиха пред нея и ѝ казаха, че утре в тялото на управителя ще се воплътят самият Ваджрапани, а докато изчезваха, тази с червената роба дори се обърна и ѝ се усмихна. После изникна идамът ѝ Манджушри и седна срещу нея на мандалата. Горещина заливаше тялото ѝ, капките жизнена енергия блестяха в сърцето ѝ като фенери. Ханшът, бедрата, коленете, стъпалата — всичко олекна като перушина. И точно тогава Сангсанг неочаквано видя образа на Гелег Пелджор, почувства се гола и засрамена и мигом прекъсна медитацията.

За да преодолее объркването, помъчи да си се представи като Манджушри^[17], заобиколена от четирима бодхисатви пазители, но не успя да види себе си в своя идам. Главата ѝ бръмчеше, дори външните

звуци отекваха в сърцето ѝ. Нямаше как, пак прекъсна медитацията и се замисли върху думите на трите кхандроми. Отвън се донасяше ароматът на пържени тестени хапки. Сангсанг изведнъж огладня и почука по дървената риба^[18]. Прислужницата влезе и тя ѝ заръча да донесе чаша маслен чай и да затвори вратата.

Вече беше нощ. Втренчена във фитила на кандилото Сангсанг се опитваше да предвиди как ще изглежда на следващия ден. Като си представеше, че ще лежи чисто гола, сърцето ѝ подскачаше от ужас. Опита се да отхвърли скверните мисли, но каквото и да правеше, не съумяваше да се върне към медитацията си. Не я свърташе. За първи път през всичките тези години не успяваше да се съсредоточи. Напрегна се от мисълта, че в момента нарушава будисткия си обет. Запали двете кандила, които току-що бе изгасила, и занарежда мантрата на петимата велики бодхисатви. После малко по малко си възвърна самообладанието.

На сутринта се събуди рано и с цялото си тяло усети, че е жена. Навън небето още тъмнееше. Малко преди съмване почувства, че кръвта тече спокойно в жилите ѝ, гърдите ѝ пулсират, притиснати под долната дреха, а бедрата, тазът и мекият ѝ корем са гладки и влажни. Седна. Жената в тялото ѝ се разбудяше едва усетно. Изведнъж си спомни, че след малко трябва да се покаже гола пред всички, и нервно се обгърна с ръце, зъбите ѝ затракаха. Небето навън премина от лилаво в синьо, после просветля.

В храмовия двор се тълпяха няколкостотин монаси, искряха фойерверки, дунгчените пригласяха на тъпаните, камбаните и цимбалите.

Сангсанг Таши, наметнала монашеска роба, с гердан от червени мъниста на врата, пристъпи към центъра на чергата, седна в поза лотос срещу Тензин Вангял, постави ръце с дланите нагоре върху коленете си и заизрича мантрата на петимата велики бодхисатви.

Беше много тревожна, ръцете ѝ трепереха, от притеснение стъпалата ѝ се притискаха силно във вътрешната част на бедрата... В момента, в който дунгчените протръбиха отново, тя беше във възможно най-неподходящото за медитация състояние. Веднага занарежда мантра за изпадане в покой, но обърка думите.

Нямаше време. Отвори очи и видя как Тензин Вангял сваля робата си и се приближава към нея. Очите ѝ проблеснаха умолително. Разтреперена, тя го остави да я притисне върху чергите и веднага ѝ призля от острата болка между бедрата и задушавашката тежест на тялото върху нея. Почувства как жената, която се бе събудила в нея тази сутрин, в миг бе разкъсана на парченца.

*Почувства как жената, която се бе събудила в нея тази сутрин, в миг
бе разкъсана на парченца...*

Първото, което усети, когато сетивата ѝ се възвърнаха, беше
потта по гърба и врата си. Вече не я болеше и тя се движеше заедно с

тялото върху себе си. Сякаш пропадеше в черна дупка; от време на време сърбеж полазваше бедрата ѝ и продължаваше нагоре. В черната дупка тя бе сама, което я успокои за малко.

Изведнъж се сети, че участва в кармамудра и трябва да използва ветровете, каналите и капките си, за да открие мъдростта в тялото на Тензин Вангял — едва тогава щеше да постигне будисткото единство на мъдрост и състрадание. Сети се, че трябва да освободи вятъра на мъдростта в себе си, но Вангял я изправи, уви единия ѝ крак около кръста си и след поредния му тласък тя пак забрави чакрите.

Чувстваше как вехне и се спаружва, как Вангял като магнит изтегля жизнените сили от костите ѝ. Рухна. Не беше на себе си, остави се изцяло на волята на управителя. Тензин Вангял пак седна в поза лотос, придърпа я в скута си и тя, точно като кхандромите от стенописите, изкусно обви кръста му с крака. Усети как гърдите ѝ, наедрили едва тази сутрин, се съсухрят като на старица. Болката под корема и онова усещане, което ускоряваше дишането ѝ, започнаха да се изместват от долната към горната част на таза и се покатериха по гръбнака.

Отвори очи. Слънчева светлина беше заляла цялата площадка. Наоколо се кълбеше зеленикав дим и през него тя видя върху лицето на Буда Шакиямуни да проблясва златна усмивка. Извърна се от вонящата уста на Вангял и сред множеството голи глави забеляза Гелег Пелджор. Бързо зажумя, зарови лице в гърдите на Вангял и здраво стисна зъби.

Посвещаването приключи едва по обяд.

Събуди се свита като куче върху чергите, тялото ѝ беше подгизнало от пот и още се тресеше в конвулсии. Внезапно се сети за умиращата си майка.

Дойдоха две монахини, вдигнаха я, донесоха златна купа с вода и избърсаха следите от кръв и пот по тялото ѝ. Не можеше да помръдне, не усещаше краката си.

Когато се изправи, дунгчените зазвучаха в един глас, разнесоха се будистки напеви, които се смесиха с дима и с плача на свирките. Златната купа бе положена върху мандалата като дар за боговете. Тензин Вангял вече се беше облякъл и седеше с лъснало, зачервено лице върху една възглавничка. Сангсанг чакаше с омекнали колене края на церемонията. Осъзна, че уменията по йога, усвоявани толкова

години, са напуснали тялото ѝ. Но обстоятелството, че е жена, че всичко в това тяло е единствено и само женско, вече не я учудваше.

Сангсанг Таши умря вечерта на втория ден от изпитанието си в ледената река.

Ритуалът повеляваше тя да медитира насред мразовитите води в продължение на три дни — и същината на Буда щеше да се прояви в нея. Трима ламы се редуваха да бдят наблизо и да трошат леда, който стягаше врата ѝ. Тя повтаряше заклинанието за извикване на огън в тялото, което толкова добре ѝ се удаваше преди, но така и не успя да го възстанови в себе си.

На третия ден, малко преди да се съмне, ритуалмайсторът Сонам Сунгма се отдели от лагерния огън, стъпи върху леда, приближи се внимателно и зърна тялото на Сангсанг Таши бавно да потъва. Издърпаха я отгоре и видяха, че е станала прозрачна като леда, а по коленете, където я бяха хапали рибите, няма и следа от кръв. Очите ѝ бяха полуотворени, както когато се упражняваше в хранене със светлина от слънцето.

Групата по посрещането на тулкуто пристигна по видело. Ламите бяха облечени в празнични одежди, конете бяха окичени с шарена коприна. За тях нямаше значение дали тулкуто е мъртва, или жива. Наобиколиха Сангсанг Таши и позяпаха известно време. Тя лежеше вкочанена върху леда, а слънцето я осветяваше — ни топло, ни студено. В прозрачното ѝ тяло се виждаха всички органи. Една рибка, която някак се беше вмъкнала в нея, плуваше насам-натам из вътрешностите ѝ.

Черепът на Сангсанг Таши сега е у мен. Продавачът ми каза, че го е наследил от працядо си. На младини працядото учил магии в медицинското училище към манастира Тенпа. Там ползвали черепа на Сангсанг като свещен съд, и то само за най-важните ритуали. Сега е покафенял. Кой знае в какъв момент са го пукнали отляво и цепнатината се е напълнила с мръсотия. Шевовете му криволичат като кардиограми. Според един приятел, лекар, това означава, че жената още не е била напълно развита. Отстрани на черепа има месингови

инкрустации. Продавачът ми поиска петстотин юана, успех да се спазаря за сто. Ако някой има излишни долари, да ми се обади. Парите от продажбата ще ми стигнат да обиколя целия Североизток.

[1] В тантрическият будизъм посвещаването е ритуал, чрез който ученикът, направляван от своя ваджра учител, минава на следващ етап от усъвършенстването си и добива правото да медитира над определено божество, да изрича неговата мантра, да рецитира свързаните с него свещени текстове. Първата инициация е „на вазата/стомната“ (в края на всяка от частите ѝ ученикът отпива вода от благословена стомна), следващите — „на тайната“, „на мъдростта“, „на словото“. — Б.р. ↑

[2] Таши/Граши е популярно тибетско име, което означава „късмет“, „нещо благоприятно“. — Б.пр. ↑

[3] Цилиндър с дръжка, върху който обикновено е изписана мантрата *Ом мани падме хум* — смята се, че при всяко негово завъртане се постига същия ефект като от устното ѝ изричане. — Б.пр. ↑

[4] Тханка (от тиб. „свитък“) е рисувано върху плат изображение на будистко божество или на самия Буда. На определени празници от манастирите се изнасят гигантски тханки и се разпъват на открито. — Б.р. ↑

[5] Ваджра — ритуален жезъл, широко употребяван в тибетските будистки церемонии; символ на Ваджраяна^[6]. — Б.пр. ↑

[6] Ваджраяна, или тантрически будизъм — направление в махаяна (едно от двете големи разклонения на съвременния будизъм), раздробено на свой ред на фракции, една от които е основаната през XIV в. „школа на жълтите шапки“ Гелуг (традицията на *далай лама* води началото си именно от нея). „Ваджра“ („мълния“ или „диамант“ на санскрит) обозначава същественото и нерушимото в човека, за разлика от погрешните представи, които той храни за себе си, „-яна“ е методът за духовен преход до това безценно човешко ядро. — Б.пр. ↑

[7] Геше — академична степен в тибетския будизъм, подобна на докторантурата: предполага дългогодишно обучение по строго определена програма в много части, дава се само на монаси (от 2012 г. и на монахини). — Б.пр. ↑

[8] Калачакра („колело на времето“, санскр.) — във Ваджраяна: ученията и медитационните практики, съдържащи се в текста Калачакра тантра. — Б.пр. ↑

[9] Тантра — свещените писания в основата на редица езотерични практики в будистката традиция, включително и тези на Ваджраяна. — Б.пр. ↑

[10] Мантра — стих, заклинание, молитва, свещен текст, който има способността да влияе на духа както на смислово, така и на чисто звуково ниво. ↑

[11] Идам — сравним с ангела хранител, божеството покровител или тотема в други религиозни системи: духовен обект, около който човек съсредоточава медитацията си във Ваджраяна. Индивидуален за всеки и най-често избран сред персонажите от будисткия пантеон. ↑

[12] Чакра („колело“, санскр.) — енергиен център в тялото, средоточие на важни душевни и физически функции. Чакрите са хиляди, като основните няколко са разположени по протежението на гръбнака и в главата и съответстват на различни стихии, цветове, мантри и пр. Във Ваджраяна има три обекта на медитация, свързани с т.нар. „ваджра тяло“ (нематериалното, енергийно съответствие на реалното тяло): „каналите“, „капки“ и „ветрове“. Във ваджра тялото капките представляват точки жизнена енергия, която ветровете разнасят по каналите, които, на свой ред, са три — централен, ляв и десен, с шест основни „колела“ (енергийни завъртания, чакри): на темето, гърлото, сърцето, пъпа, половия орган и „тайното място“. — Б.пр. ↑

[13] Кхандрома („вървяща по небето“, тиб.) — женски дух, често изобразяван в скута на мъжко божество в типичните за тибетския будизъм картини на мистично съвкупление между мъдростта и състраданието „ябюм“ (букв. „баща-майка“, тиб.). Същото като „дакини“ на санскрит. — Б.пр. ↑

[14] В будизма страданието (дукха на санскрит) е в основата на съществуването и се дели на три категории: от физическа болка; от неудовлетворение; от непостоянството на всичко съществуващо. — Б.р. ↑

[15] Дунгчен, или тибетски рог — много дълъг метален духов инструмент с дълбок, мощен звук, широко използван при будистките церемонии. — Б.р. ↑

[16] Кармамудра — ритуален сексуален акт във Ваджраяна, извършван с реален или въображаем партньор. — Б.пр. ↑

[17] Манджушри („нежна слава“, санскр.) — сподвижник на Буда Гаутама, възплъщение на висшата мъдрост, който заедно с Авалокитешвара и Ваджрапани е един от тримата главни бодхисатви във Ваджраяна. Изобразява се с пламтящ меч в дясната ръка: с него разсича невежеството. — Б.пр. ↑

[18] Дървената риба е кух перкусионен инструмент, изписан със заклинания, който се удря със специална удебелена в края пръчка; типичен будистки предмет със стилизирана форма. — Б.р. ↑

Издание:

Автор: Ма Дзиен

Заглавие: Изплезите си езика

Преводач: Стефан Русинов

Година на превод: 2014

Език, от който е преведено: китайски

Издание: първо

Издател: Издателство „Жанет 45“

Град на издателя: Пловдив

Година на издаване: 2014

Тип: разкази

Националност: китайска

Печатница: Полиграфически комплекс „Жанет 45“ — Пловдив

Редактор: Мая Ненчева; Нева Мичева

Консултант: Людмила Класанова

Художник на илюстрациите: Люба Халева

ISBN: 978-619-186-049-4

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/18573>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.